

SPU
Slovenská
poľnohospodárska
univerzita v Nitre

SPU·VC ABT
Výskumné centrum
AgroBioTech

PLÁN [OBNOVY]

Financované
Európskou úniou
NextGenerationEU

Uhlíková stopa vo verejnom obstarávaní

www.decarb.uniag.sk

Financované EÚ NextGenerationEU prostredníctvom Plánu obnovy a odolnosti SR
v rámci projektu č. 09I04-03-V02-00054 - Nízkoemisná Budúcnosť: Sledovanie Uhlíkovej Stopy
v Agropotravinárskych podnikoch pre Podporu Lokálnych Výrobcov

Obsah

1	Uhlíková stopa ako európska téma	3
1.1	Legislatívny a strategický rámec EÚ (Európska zelená dohoda, stratégia Z farmy na stôl, CSRD, CRCF)	3
1.2	Základy uhlíkovej stopy: Čo to je a ako sa meria?	5
2	Využitie uhlíkovej stopy vo verejnom obstarávaní.....	7
2.1	Príklady a osvedčené postupy z členských štátov	7
2.2	Databáza AGRIBALYSE – nakomplexnejšia databáza informácií pre agrosektor	8
2.3	Ďalšie dostupné nástroje a databázy	11
3	Uhlíková stopa ako súčasť opisu predmetu zákazky	13
3.1	Základné požiadavky kladené na opis predmetu zákazky v kontexte uhlíkovej stopy ...	13
3.2	Riziká súvisiace s opisom predmetu zákazky	14
3.3	Špecifikácia požiadaviek	14
3.4	Požiadavky na predloženie dôkazov o splnení technických požiadaviek.....	23
4	Kritériá na vyhodnotenie ponúk	25
4.1	Kritérium nákladov použitím prístupu nákladovej efektívnosti najmä nákladov počas životného cyklu.....	28
5	Podmienky účasti vo verejnom obstarávaní	32
6	Záver	48

1 Uhlíková stopa ako európska téma

Európska únia sa zaviazala k ambicióznym cieľom dekarbonizácie, vrátane dosiahnutia klimatickej neutrality do roku 2050 a 55 % zníženia emisií skleníkových plynov (GHG) do roku 2030.

Verejné obstarávanie predstavuje trhovú silu v hodnote približne 14 % HDP v OECD, v EÚ až 19 % HDP. Využitie tohto objemu nákupov na redukciiu skleníkových plynov (GHG) stavia uhlíkovú stopu do centra tzv. **klimaticky zodpovedného obstarávania**.

V tomto kontexte sa verejné obstarávanie stáva kľúčovým strategickým nástrojom na podporu udržateľnosti, najmä v agropotravinárskom sektore, ktorý celosvetovo prispieva k približne jednej tretine emisií GHG.

Podiel potravinových systémov. Emisie agropotravinárskych subjektov dosiahli v roku 2020 ~17 Gt CO₂, čo je **31 % všetkých antropogénnych emisií**¹

Produkcia prvovýroby tvorí 39 % produkovaných emisií, zvyšok pripadá na spracovanie (9 %), dopravu (12 %), balenie (8 %), maloobchod a stravovanie (32 %)²

Zásadný posun v politike EÚ, ktorý začal uplatňovaním prvkov dobrovoľného zeleného verejného obstarávania k zavádzaniu minimálnych záväzných kritérií pre udržateľné obstarávanie potravín, signalizuje hlbokú transformáciu trhu.

Projekt DECARB TRACK, národná iniciatíva Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre, je príkladom proaktívneho prístupu k riešeniu tejto výzvy.

Projekt sa zameriava na vývoj zjednodušenej, no presnej metodiky výpočtu uhlíkovej stopy pre malé a stredné podniky v agropotravinárstve, ako aj na jej integráciu do procesov verejného obstarávania.

V tejto práci sa zaoberáme definičnými znakmi verejného obstarávania a možnosti zavádzania prvkov zeleného verejného obstarávania s dôrazom na sledovanie uhlíkovej stopy do jednotlivých fáz verejného obstarávania.

Agropotravinársky sektor je v rámci európskej únie výslovne uznaný ako kritická oblasť pre intervenciu. Cieľom je podporiť zdravý potravinový systém pre ľudí a planétu, čo odráža skutočnosť, že potravinové systémy celosvetovo prispievajú k približne jednej tretine všetkých emisií CO₂.

Verejné obstarávanie je identifikované ako kľúčový nástroj na dosiahnutie týchto ambiciózných cieľov udržateľnosti. S ročnými výdavkami presahujúcimi 2 bilióny eur, čo predstavuje približne 19 % hrubého domáceho produktu EÚ, disponujú verejné orgány obrovskou kúpnu silou.¹ Táto kúpna sila môže byť strategicky využitá na stimulovanie dopytu po udržateľných produktoch a službách v rôznych odvetviach, vrátane agropotravinárstva.

1.1 Legislatívny a strategický rámec EÚ (Európska zelená dohoda, stratégia Z farmy na stôl, CSRD, CRCF)

Legislatívny a strategický rámec EÚ pre udržateľnosť je komplexný a vzájomne prepojený, pričom každý prvok prispieva k celkovému cieľu dekarbonizácie a udržateľného rozvoja.

¹ <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/ffb21edo-05dd-46b1-b16c-50c9d47a6676/content?>

² <https://ourworldindata.org/environmental-impacts-of-food?>

Európska zelená dohoda (Green deal) slúži ako zastrešujúca stratégia, ktorá stanovuje ambiciózne ciele pre klimatickú neutralitu do roku 2050 a 55 % zníženie emisií GHG do roku 2030. Zahŕňa širokú škálu sektorov vrátane poľnohospodárstva, energetiky, dopravy, priemyslu, výskumu a financií. Verejné obstarávanie je v rámci EGD identifikované ako kľúčový nástroj na dosiahnutie týchto cieľov.

Stratégia „Z farmy na stôl“ (F2F) je špecifickým pilierom Green deal, ktorý sa zameriava na vytvorenie udržateľného potravinového systému. Navrhuje zelené verejné obstarávanie na zvýšenie dopytu po udržateľných produktoch, ako sú biopotraviny, s cieľom podporiť prechod na ekologické poľnohospodárstvo.

Smernica o vykazovaní informácií o udržateľnosti podnikov (CSRD) predstavuje významný regulačný nástroj, ktorý od veľkých spoločností vyžaduje vykazovanie ESG údajov od roku 2025 (za údaje z roku 2024) a od kótovaných MSP do roku 2027 (za údaje z roku 2026).

Táto smernica má kaskádové účinky na menších dodávateľov v dodávateľských reťazcoch a vyžaduje vykazovanie environmentálnych cieľov, ako sú klimatické zmeny, voda, obehové hospodárstvo, biodiverzita a znečistenie. GHG Protocol je štandardom pre vykazovanie podľa CSRD.

Nariadenie o odstraňovaní uhlíka a uhlíkovom poľnohospodárstve (CRCF Regulation, EÚ/2024/3012), zo 6. decembra 2024, vytvára prvý celoeurópsky dobrovoľný rámec pre certifikáciu odstraňovania uhlíka, uhlíkoveho poľnohospodárstva a skladovania uhlíka v produktoch.

Zavádza povinné overovanie treťou stranou a zverejňovanie informácií o certifikácii v celoeurópskom registri. Okrem toho zavádza skupinovú certifikáciu, ktorá má zmierniť záťaž pre malých poľnohospodárov a lesníkov.

Vzájomné pôsobenie medzi EGD, F2F stratégiou, CSRD a nariadením CRCF vytvára komplexný, viacrozmerný politický ekosystém navrhnutý na riadenie dekarbonizácie v celom potravinovom dodávateľskom reťazci.

CSRD vytvára imperatív vykazovania pre spoločnosti, CRCF poskytuje certifikačné mechanizmy pre uhlíkové poľnohospodárstvo a odstraňovanie uhlíka a F2F/GPP sa snaží vytvárať dopyt na trhu prostredníctvom verejného obstarávania.

Tento integrovaný prístup naznačuje, že verejní obstarávatelia budú mať čoraz väčší prístup k štandardizovaným, overiteľným údajom o uhlíkovej stope od svojich dodávateľov, čo umožní informovanejšie a účinnejšie rozhodnutia o nákupe.

Čo je Protokol GHG a prečo je dôležitý?

Protokol GHG (Greenhouse Gas Protocol) predstavuje celosvetovo uznávaný štandardizovaný rámec pre kvantifikáciu a vykazovanie emisií skleníkových plynov (GHG).

Bol založený v roku 1998 vďaka spoločnému úsiliu Svetového inštitútu pre zdroje (WRI), americkej environmentálnej mimovládnej organizácie, a Svetovej obchodnej rady pre udržateľný rozvoj (WBCSD) so sídlom v Ženeve.

Jeho poslaním je vyvinúť medzinárodne akceptované štandardy pre účtovníctvo a vykazovanie emisií GHG pre podniky a podporiť ich rozsiahle prijatie. Protokol poskytuje podrobné usmernenia a nástroje, ktoré organizáciám – či už sú to spoločnosti, vlády, mimovládne organizácie alebo

univerzity – umožňujú merať a vykazovať svoje emisie GHG konzistentným a transparentným spôsobom.

Hlavným účelom tohto protokolu je pomôcť organizáciám zostaviť inventúru emisií GHG, ktorá verne a presne odráža ich emisie.

Okrem toho zjednodušuje proces zberu a spracovania údajov, poskytuje dôležité informácie pre formulovanie efektívnych stratégií znižovania emisií a uľahčuje účasť v dobrovoľných aj povinných programoch zameraných na znižovanie emisií GHG.

Z tohto pohľadu je Protokol GHG kľúčovým nástrojom v globálnom úsilí o boj proti klimatickým zmenám, pretože umožňuje organizáciám pochopiť, kvantifikovať a riadiť ich emisie GHG.

Opakované zdôrazňovanie „štandardizovaného prístupu“ a „konzistentnosti, transparentnosti a zrozumiteľnosti“ v rôznych dostupných informáciách naznačuje, že Protokol GHG nie je len nástrojom na vykazovanie ale predstavuje vytvorenie spoločného jazyka a metodiky, ktorá umožňuje porovnávanie údajov, sledovanie pokroku a budovanie dôvery medzi rôznymi subjektmi.

Bez takejto štandardizácie by úsilie o znižovanie emisií bolo roztrieštené a výsledky by neboli porovnateľné, čo by bránilo kolektívnej akcii a zodpovednosti v širšom meradle. Široké prijatie Protokolu GHG potvrdzuje jeho úlohu pri vytváraní tohto spoločného základu, ktorý je nevyhnutným predpokladom pre efektívne a rozsiahle opatrenia v oblasti klímy.

Táto štandardizácia v konečnom dôsledku umožňuje porovnávanie a hodnotenie medzi subjektmi, čo môže motivovať spoločnosti a vlády k urýchleniu dekarbonizačného úsilia a zároveň poskytuje dôveryhodný základ pre regulačné rámce.

1.2 Základy uhlíkovej stopy: Čo to je a ako sa meria?

Uhlíková stopa kvantifikuje celkové emisie skleníkových plynov (GHG) pripísané konkrétnej organizácii, udalosti alebo produktu. Meria sa v ekvivalentoch oxidu uhličitého (CO₂e) a slúži na ilustráciu klimatického dopadu a podielu daného prvku na globálnom otepľovaní.

Pri meraní CO₂e nejde len o oxid uhličitý (CO₂). Tento termín zahŕňa všetkých šesť hlavných skleníkových plynov, ktoré sú predmetom Kjótskeho protokolu:

- oxid uhličitý (CO₂),
- metán (CH₄),
- oxid dusný (N₂O),
- fluórované uhľovodíky (HFC),
- perfluórované uhľovodíky (PFC) a
- hexafluorid sírový (SF₆).

Každý z týchto plynov má odlišný potenciál globálneho otepľovania (GWP), ktorý vyjadruje, koľkokrát silnejší je jeho vplyv na otepľovanie v porovnaní s CO₂ za určité časové obdobie, napríklad 100 rokov.

Metán z hospodárskych zvierat a oxid dusný z hnojív, napríklad, sú podstatne silnejšie GHG ako CO₂.

Zameranie sa len na CO₂ by preto viedlo k vážnemu podceneniu skutočného klimatického dopadu, najmä v sektoroch ako poľnohospodárstvo.

Pochopenie CO₂e umožňuje presnejšie posúdenie klimatického dopadu, čo následne smeruje úsilie o zmiernenie k najvplyvnejším zdrojom, aj keď nie sú CO₂. Napríklad zníženie metánu z hospodárskych zvierat ⁸ môže mať neúmerne vysoký dopad na celkovú stopu.

Meranie uhlíkovej stopy nie je cieľom samo o sebe, ale prostriedkom na pochopenie klimatického dopadu organizácie a na formulovanie účinných stratégií znižovania emisií.⁷ Bez jasného plánu na znižovanie emisií stráca samotný výpočet svoj zmysel a potenciál pre pozitívnu zmenu.⁷

Rozdelenie emisií: Scopes 1, 2 a 3

Protokol GHG klasifikuje emisie skleníkových plynov spoločnosti do troch „rozsahov“ (Scopes). Toto rozdelenie pomáha organizáciám systematicky pochopiť, odkiaľ ich emisie pochádzajú, a efektívne ich riadiť:

- **Scope 1 - priame emisie** sú emisie, ktoré pochádzajú priamo zo zdrojov, ktoré organizácia vlastní alebo kontroluje. Príkladom sú emisie z paliva spáleného vo firemných vozidlách, vykurovacích systémoch budov alebo výrobných procesoch.
- **Scope 2 - nepriame energetické emisie** vznikajú pri výrobe nakúpenej alebo získanej elektriny, pary, tepla alebo chladenia, ktoré organizácia spotrebuje. Hoci tieto emisie nevznikajú priamo v prevádzke organizácie, ale napríklad v elektrárni, sú pripísané jej spotrebe energie.
- **Scope 3 - ostatné nepriame emisie** sú všetky ostatné nepriame emisie, ktoré nie sú zahrnuté v Scope 2, ale vyskytujú sa v hodnotovom reťazci vykazujúcej spoločnosti. Tieto emisie sa ďalej delia na:
 - **Upstream emisie:** Súvisia s nakúpeným tovarom a službami, ťažbou surovín, dopravou dodávateľov a podobne.
 - **Downstream emisie:** Súvisia s používaním predaných produktov, ich likvidáciou po skončení životnosti a inými aktivitami po predaji.

Tieto emisie Scope 3 často tvoria najväčšiu časť celkovej uhlíkovej stopy spoločnosti, niekedy až 95 %, najmä v odvetviach ako potravinársky a nápojový priemysel.

Je dôležité poznamenať, že Scopes 1, 2 a 3 sú vzájomne vylúčiteľné, čo znamená, že v rámci jednej inventúry spoločnosti nedochádza k dvojitému započítavaniu emisií.

Hoci vykazovanie emisií Scope 1 a 2 je často povinné alebo sa považuje za osvedčenú prax, vykazovanie emisií Scope 3 je zvyčajne voliteľné. Avšak rastúci počet predpisov a požiadaviek na transparentnosť ho robí čoraz nevyhnutnejším pre získanie úplného a komplexného obrazu o environmentálnom dopade organizácie.

2 Využitie uhlíkovej stopy vo verejnom obstarávaní

2.1 Príklady a osvedčené postupy z členských štátov

Kodaň (Dánsko) prijala zákon, ktorý vyžaduje, aby 90 % potravín podávaných vo verejných inštitúciách bolo ekologických do roku 2020, pričom najmenej 30 % musí pochádzať z miestnych zdrojov. Mesto dosiahlo 25 % zníženie klimatického vplyvu svojho obstarávania potravín do roku 2023, teda pred stanoveným cieľom na rok 2025. Tento úspech bol dosiahnutý využitím potravinových tendrov na podporu udržateľnej zmeny v potravinovom systéme, vrátane udržateľných kritérií a cieľov, ako je 90 % bioprodukcia, ekologická doprava, obmedzovanie plytvania potravinami a priradenie klimatickej váhy.³

Helsinki (Fínsko) prijímajú nízkouhlíkové a udržateľné obstarávanie potravín ako súčasť svojej stratégie uhlíkovej neutrality, ktorá zahŕňa cieľ zvýšiť podiel ekologických a miestne vyrobených potravín vo verejných inštitúciách a znížiť plytvanie potravinami.⁴ Príkladom môže byť kaviareň Helsinskej univerzity, ktorá odstránila hovädzie mäso z jedálneho lístka a zvýšila ponuku rastlinných alternatív, čo viedlo k 11 % zníženiu uhlíkovej stopy podávaných jedál. Tento prístup môže priamou odpoveďou na uplatňovanie kritérií uhlíkovej stopy vo verejnom obstarávaní, ktorý by sa mohol využiť v špecifických prípadoch ako napríklad obstarávanie stravovacích služieb. V takom prípade je možné potobné podmienky použiť či už ako súčasť opisu predmetu zákazky (stanoviť požiadavky na predmet zákazky) alebo ako kritéria na vyhodnotenie ponúk (v prípade predkladania variantných návrhov jedálnych lístkov)

Härnösand (Švédsko) v meste využili významný potenciál znižovania emisií GHG. Znížil emisie o 44 % zmenou 6 % nakúpených kilogramov potravín, predovšetkým obmedzením mäsa. V tomto meste pochádzalo 76 % emisií z potravín živočíšneho pôvodu, pričom 44 % z nespracovaného červeného mäsa. Tento prípad však tiež identifikoval prekážky, ako sú švédsky zákon o verejnom obstarávaní, nedostatočná infraštruktúra, neudržateľná potravinová kultúra a neochota miestnych politikov k zmenám.⁵ Tieto prípadové štúdie z Kodane, Helsínk a Härnösandu jasne demonštrujú, že prechod na rastlinnú stravu, ekologické a miestne/sezónne potraviny, spolu so znižovaním plytvania potravinami, je najúčinnnejšou stratégiou na znižovanie uhlíkovej stopy vo verejnom obstarávaní potravín. To posilňuje zistenia LCA, že výroba (najmä živočíšne produkty) je primárnym hotspotom emisií a doprava predstavuje minoritnú súčasť celkovej uhlíkovej stopy produktu.

Ďalšie príklady využitia uhlíkovej stopy vo verejnom obstarávaní vrátane mechanizmu hodnotenia:

Krajina / inštitúcia	Nástroj & rozsah	Mechanizmus hodnotenia CO ₂ e	Dosiahnuté výsledky
Veľká Británia	Povinné „Carbon Reduction Plans“ pre zmluvy > £5 m	Deklarácia emisií v Scopoch 1-3, overenie ISO 14064	> £290 m kontraktov posúdilo CO ₂ e pred podpisom[1]

³ <https://foodtrails.milanurbanfoodpolicypact.org/the-transformative-potential-of-public-food-procurement-supporting-a-sustainable-food-system-and-healthy-planet/>

⁴ <https://proveg.org/policy/the-power-of-public-food-procurement/>

⁵ <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11576571/>

Francúzsko – Loi Egalim	Verejné stravovanie musí nakupovať ≥ 50 % „udržateľných“ potravín	Používa databázu AGRIBALYSE; CO ₂ e slúži ako jedno z bodovaných kritérií	<u>60 % škôl znížilo emisie jedálne > 15 % medzi 2019-2023[2]</u>
Region Skåne (SE)	Regionálna stratégia do 2030	Limit 0,5 kg CO ₂ e na priemerné jedlo	<u>Pokles z 1,6 kg na 1,1 kg CO₂e (-32 %) 2015-2023[3]</u>
Malmö (SE)	Politika „Sustainable Food“	Interná kalkulačka; váha 30 % v tendroch	<u>1,49 kg CO₂e/kg nakúpených potravín (-30 % vs. 2010)[4]</u>
Kodaň (DK)	„Climate-friendly Food Strategy“ 2019-25	Benchmark GHGE/1000 kcal podľa WRI	<u>15 % pokles emisií v detských jasliach 2019-2022[5]</u>
Holandsko – CO₂ Performance Ladder	Národný hodnotiaci systém Level 1-5	Bonus-malus pri verejných zákazkách (max. 10 % bodov)	<u>Priemerne 20 % lacnejšie a 27 % nižšie emisie v cateringových zmluvách[6]</u>
NYC – Good Food Purchasing	Metodika na 5 pilierov, vrátane klimatického dopadu	Povinný reporting CO ₂ e/kg a CO ₂ e/1000 kcal	<u>30 % rast nákupov rastlinnej stravy; GHGE/porciu -31 % 2021-2023[7]</u>
Victoria (AU) – Social Procurement Framework	Bodovanie „Environmental & Climate Action“ (min. 6 %)	Certifikát ISO 14067 alebo EPD + redukčný plán	<u>U novej nemocnice bolo CO₂e kritérium s váhou 10 %[8]</u>

2.2 Databáza AGRIBALYSE – nakoľplexnejšia databáza informácií pre agroktor

Databáza AGRIBALYSE predstavuje významný francúzsky nástroj pre hodnotenie životného cyklu (LCA) agropotravinárskych produktov. Všetky základné detaily je možné nájsť v jej sprievodnej dokumentácii dostupnej na webovom sídle databázy <https://doc.agribalyse.fr/documentation-en/>

Databáza bola vytvorená s cieľom poskytnúť referenčné údaje pre environmentálne označovanie a podporu ekodizajnu v poľnohospodárskom a potravinárskom sektore.

Je extrémne komplexná a zahŕňa 16 environmentálnych indikátorov odporúčaných Európskou komisiou a transparentný systém hodnotenia kvality údajov (Data Quality Ratio – DQR), ktorý indikuje spoľahlivosť dát.

Jej funkčnosť a prístupnosť sú zabezpečené prostredníctvom zjednodušených online verzií aj plných verzií pre špecializovaný LCA softvér, hoci tie si vyžadujú odborné znalosti a prípadne externé licencie.

Napriek jej robustnosti a rozsiahlemu obsahu má AGRIBALYSE určité obmedzenia, ktoré je potrebné zohľadniť pri jej aplikácii mimo pôvodného francúzskeho kontextu. Údaje sú často „priemerné“ a silne geograficky špecifické pre Francúzsko, čo obmedzuje ich priamu prenosnosť a využiteľnosť pre detailné porovnania alebo pre hodnotenie v iných regiónoch, ako je Slovensko.

Databáza tiež neposkytuje špecifické indikátory pre biodiverzitu alebo sociálne a ekonomické aspekty, čo znamená, že pre komplexné hodnotenie udržateľnosti je potrebné doplniť ju o ďalšie zdroje informácií. To môžeme považovať za výzvu projektu DECARB TRACK.

Hlavným účelom AGRIBALYSE je poskytnúť homogénnu a konsenzuálnu LCI databázu, ktorá slúži ako podpora pre environmentálne označovacie politiky a pomáha poľnohospodárskemu sektoru identifikovať a zlepšovať svoje environmentálne postupy.

AGRIBALYSE slúži ako nástroj pre iniciatívy v oblasti ekodizajnu, pomáhajúci prioritizovať oblasti pre environmentálne zlepšenia vo výrobe, spracovaní a distribúcii.

Databáza nie je statickým nástrojom. Pravidelne aktualizuje, približne každých 18 až 24 mesiacov. Tieto aktualizácie zahŕňajú nové vedecké poznatky, vylepšené metodiky a integráciu nových produktov. Najnovšia verzia, AGRIBALYSE 3.2, bola vydaná v roku 2023, výrazne rozšírila svoj rozsah a obsahuje LCI pre viac ako 2500 poľnohospodárskych a potravinárskych produktov, pričom využíva prístupy založené na výrobe aj na spotrebe.

Údaje v databáze AGRIBALYSE sú postavené na medzinárodne uznávanom metodickom rámci hodnotenia životného cyklu (LCA), konkrétne sa riadia normou ISO 14044.

Toto dodržiavanie normy zabezpečuje štandardizované, viackriteriálne a viacstupňové environmentálne hodnotenie, ktoré je aplikovateľné v rôznych ekonomických sektoroch.

Databáza kvantifikuje environmentálny dopad produktu počas celého jeho životného cyklu (napr. poľnohospodárstvo, spracovanie, balenie, preprava) pomocou 16 environmentálnych indikátorov.

Tieto indikátory sú odporúčané projektom Product Environmental Footprint (PEF) Európskej komisie a poskytujú komplexný pohľad presahujúci len zmenu klímy.

Medzi kľúčové indikátory patria napríklad:

- **Zmena klímy** meraná v kg ekvivalentu CO₂, predstavuje modifikáciu klímy ovplyvňujúcu globálny ekosystém.
- **Spotreba vody** meraná v m³ ekvivalentu vody, zohľadňuje spotrebu vody a jej vyčerpanie v konkrétnych regiónoch, berúc do úvahy nedostatok.
- **Využívanie pôdy** merané v bodoch, odráža dopad činnosti na degradáciu pôdy s odkazom na „prirodzený stav“, keďže pôda je konečný zdroj, ktorý výrazne ovplyvňuje biodiverzitu.
- **Spotreba zdrojov (fosílna palivá, minerály a kovy)** merané v MJ a kg ekvivalentu antimónu, indikujú vyčerpanie neobnoviteľných zdrojov.
- **Dopady na kvalitu ovzdušia a vody**, ktoré zahŕňajú indikátory ako tuhé častice (incidencia ochorení), acidifikácia (mol H⁺ ekv.), fotochemická tvorba ozónu (kg NMVOC ekv., „smog“) a eutrofizácia (pozemná, morská, sladkovodná, meraná v mol N ekv., kg N ekv., kg P ekv.).

Okrem individuálnych indikátorov je navrhnuté aj jednotné skóre environmentálnej stopy (EF), ktoré sa odvodzuje aplikovaním váhových faktorov na každý indikátor na základe ich robustnosti a environmentálnej relevantnosti.

Pokiaľ ide o typy údajov a modelovanie, AGRIBALYSE poskytuje podrobné modely inventárov životného cyklu (LCI) pre každú fázu životného cyklu produktu, od farmy až po spotrebiteľa, ktoré sú prístupné prostredníctvom softvéru LCA. Tieto LCI obsahujú podrobné informácie o poľnohospodárskej výrobe a výnosoch zo spracovania.

Environmentálny dopad možno spätne vysledovať do konkrétnych fáz životného cyklu: poľnohospodárstvo, spracovanie, balenie, distribúcia, spotreba a preprava.

Databáza tiež obsahuje inventáre pre certifikovanú ekologickú aj konvenčnú poľnohospodársku výrobu. Pre procesy, ktoré nie sú priamo spojené s poľnohospodárstvom alebo potravinárstvom, a pre niektoré dovážané poľnohospodárske produkty, AGRIBALYSE integruje pozadie z medzinárodných databáz, ako sú ecoinvent a WFLDB.

Údaje AGRIBALYSE sú sprístupnené prostredníctvom dvojitého prístupového modelu, ktorý zohľadňuje rôzne úrovne používateľských potrieb a odborných znalostí. Zjednodušená verzia je verejne dostupná pre všetkých, predovšetkým prostredníctvom online portálu na prieskum dát a stiahnuteľných tabuliek Excel na DATAVERSE AGRIBALYSE.

Tieto zjednodušené formáty poskytujú indikátory environmentálneho dopadu pre hotové výrobky určené pre spotrebiteľov, ako aj pre surové poľnohospodárske produkty pri výstupe z farmy, vrátane konvenčnej a ekologickej produkcie. Okrem toho sú k dispozícii zjednodušené súbory CSV pre hotové potravinové výrobky.

Medzi kľúčové aplikácie AGRIBALYSE patrí ekodizajn. Jedným z hlavných cieľov AGRIBALYSE je podpora iniciatív v oblasti ekodizajnu v poľnohospodárskom a agropotravinárskom sektore.

Pomáha odborníkom identifikovať environmentálne horúce miesta a páky na zlepšenie počas celého životného cyklu produktu, čo umožňuje kvantifikáciu a zdôraznenie pokroku.

Spôľahlivosť údajov v databáze AGRIBALYSE je transparentne indikovaná pomocou systému Data Quality Ratio (DQR).

Každý poľnohospodársky a potravinársky produkt v databáze má pridelené skóre DQR v rozsahu od 1 (veľmi dobrá kvalita) do 5 (veľmi slabá kvalita), ktoré slúži ako hodnotenie spoľahlivosti.

Toto skóre sa vypočítava podľa metódy odporúčanej Európskou komisiou a zohľadňuje kritériá ako časová reprezentatívnosť (TiR), technologická reprezentatívnosť (TeR), presnosť (P) a geografická špecifickosť (GR).

Skóre DQR pod 2 sa vo všeobecnosti považuje za spoľahlivé. Je dôležité poznamenať, že 67 % údajov v databáze AGRIBALYSE má DQR medzi 1 a 3, čo naznačuje dobrú alebo veľmi dobrú kvalitu.

Napriek tomu, že LCA je silným nástrojom, je to vedecký modelovací prístup s inherentnými metodickými obmedzeniami, nepokrýva komplexne všetky zložité environmentálne otázky v poľnohospodárskom a potravinárskom sektore.

Databáza je obmedzená na indikátory definované metodickým rámcom LCA, čo znamená, že nezahŕňa indikátory dobrých životných podmienok zvierat, ani sociálne či ekonomické indikátory.

Predovšetkým chýbajú špecifické indikátory pre biodiverzitu kvôli nedostatku medzinárodného vedeckého konsenzu o jej kvantifikácii.

Priama aplikácia údajov z databázy AGRIBALYSE na Slovensku čelí významným výzvam, ktoré vyplývajú z geografických a poľnohospodárskych špecifik.

Hoci táto databáza poskytuje komplexný súbor údajov pre francúzske agropotravinárske produkty, jej priame použitie na Slovensku je problematické, pretože databáza primárne reprezentuje francúzske trhové produkty a ich špecifické výrobné metódy.

Na Slovensku sú jedinečné klimatické podmienky, typy pôdy, prevládajúce poľnohospodárske postupy a úroveň technologickej adaptácie, ktoré môžu výrazne ovplyvniť emisie skleníkových plynov.

Napríklad, aj v rámci jednej krajiny sa uhlíková stopa produktu, ako je mlieko, môže medzi rôznymi farmármi líšiť dvojnásobne v dôsledku lokálnych faktorov.

Metodologický prístup DECARB TRACK bude vychádzať z etablovaných medzinárodných štandardov, ako sú GHG Protocol „Product standard“ a relevantné normy ISO (LCA, LCI, CFP) pre výpočet uhlíkovej stopy produktov.

Kľúčovou inováciou pre MSP bude zjednodušená metóda výpočtu, ktorá alokuje celkovú uhlíkovú stopu firmy na jednotlivé produkty na základe ich výnosnosti, s cieľom dosiahnuť presnosť v uhlíkovo náročných kategóriách pri zachovaní jednoduchosti pre široké uplatnenie.

Projekt priamo rieši významnú výzvu, ktorej čelia slovenské MSP: nedostatok dostatočných ľudských, finančných a časových zdrojov na splnenie nových smerníc EÚ, ako je Smernica o vykazovaní udržateľnosti podnikov (CSRD), a na systematické sledovanie ich uhlíkovej stopy.

Potenciál AGRIBALYSE ako metodického modelu

Hoci priamy prenos údajov z AGRIBALYSE je obmedzený, databáza so svojím rámcom LCA kompatibilným s ISO, prístupom viacerých indikátorov a transparentným systémom DQR môže slúžiť ako neoceniteľný metodologický vzor pre DECARB TRACK.

Môže informovať o definícii funkčných jednotiek, hraníc systému, metódach hodnotenia dopadu a protokoloch zabezpečenia kvality údajov pre slovenský kontext.

Databáza AGRIBALYSE predstavuje robustný a vedecky podložený nástroj pre hodnotenie environmentálnych dopadov agropotravinárskych produktov. Jej silné stránky spočívajú v komplexnom, viacriteriálnom prístupe založenom na metodike LCA (ISO 14044) a v súlade s odporúčaniami Európskej komisie.

2.3 Ďalšie dostupné nástroje a databázy

Pre organizácie, ktoré sa púšťajú do merania svojej uhlíkovej stopy, je k dispozícii viacero nástrojov a databáz, napríklad:

Výpočtové nástroje Protokolu GHG

Samotný Protokol GHG ponúka e-learningové programy a výpočtové nástroje, ktoré sú často dostupné vo forme tabuliek Excel. Tieto nástroje sú navrhnuté tak, aby pomohli premeniť zozbierané dátové body na emisie pomocou príslušných emisných faktorov. Sú navrhnuté tak, aby boli užívateľsky prívetivé aj pre netechnický personál.

Špecializované kalkulačky

Príkladom je kalkulačka uhlíkovej stopy Klimato, ktorá je špeciálne navrhnutá pre potravinárske podniky, ako sú cateringové spoločnosti, prevádzky, reštaurácie a výrobcovia potravín. Ponúka výpočty emisií v reálnom čase pre ingrediencie, recepty a celé menu.

Klimato využíva vedecky podložené údaje z recenzovaných časopisov a pokročilé environmentálne modely, pričom disponuje databázami špecifickými pre 18 krajín, čo umožňuje lokalizované a presné výpočty.³¹ Jej metodika je akreditovaná Svetovým inštitútom pre zdroje (WRI) a Švédskym inštitútom pre výskum životného prostredia (IVL).

Analýza environmentálnych výdavkov (ESA)

Švédska národná agentúra pre verejné obstarávanie vyvinula metódu Environmental Spend Analysis (ESA) na analýzu klimatického dopadu nákupov. Táto metóda integruje meranie environmentálnych efektov do štandardnej analýzy výdavkov, čím poskytuje komplexný pohľad na uhlíkovú stopu obstarávania.

Stavebné bloky správy OECD

Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) identifikovala osem základných stavebných blokov pre spoľahlivé a rozsiahle meranie uhlíkových stôp v agropotravinárskych výrobkoch. Medzi ne patria štandardy vykazovania, vedecky podložené metódy, nástroje na výpočet na úrovni fariem a databázy so sekundárnymi údajmi.

3 Uhlíková stopa ako súčasť opisu predmetu zákazky

Opis predmetu zákazky je kľúčovou súčasťou súťažných podkladov. Jeho úlohou je presne a komplexne špecifikovať, čo verejný obstarávateľ skutočne potrebuje.

Okrem tradičných technických a funkčných požiadaviek je však rovnako dôležité zohľadniť aj environmentálne aspekty.

Uhlíková stopa sa tak môže stať esenciálnou súčasťou opisu, ktorá odzrkadľuje záväzok verejného sektora k udržateľnému rozvoju.

Správna špecifikácia predmetu zákazky s detailným zameraním na uhlíkovú stopu ovplyvňuje výber postupu verejného obstarávania, v ktorom je potrebné zohľadniť kritéria, ktoré podporujú ekologické riešenia, môže ovplyvniť, aký postup obstarávania bude zvolený.

Základnou súčasťou dokumentácie z procesu verejného obstarávania sú aj obchodné resp. zmluvné podmienky. V nich môžu byť definované požiadavky, ktoré sa týkajú monitorovania a znižovania uhlíkovej stopy počas plnenia zákazky, prípadne iné požiadavky smerom na dodávateľa, dodávateľský reťazec, subdodávateľov alebo predmetu plnenia zákazky, ktoré majú alebo môžu mať vplyv na súčasné alebo budúce meranie uhlíkovej stopy či už dodávateľa alebo dodávaných výrobkov, tovarov a služieb.

3.1 Základné požiadavky kladené na opis predmetu zákazky v kontexte uhlíkovej stopy

Opis predmetu zákazky sa v úvodnej fáze začína určením potrieb verejného obstarávateľa. Následne dochádza k ich špecifikácii do primerane konkrétnej úrovne.

Definovanie opisu predmetu zákazky je teda v kompetencii verejného obstarávateľa v závislosti od jeho individuálnych potrieb, čím viac informácií sa nachádza v súťažných podkladoch o požadovanom predmete zákazky, tým presnejšie môže uchádzač vo svojej ponuke zohľadniť všetky požiadavky verejného obstarávateľa. Je tým vyjadrená požiadavka na **jednoznačnosť a úplnosť** opisu predmetu zákazky.

Opis predmetu zákazky musí byť zároveň natoľko **nestranný** (resp. musí byť dostatočne neutrálny), aby priamo nenarúšal čestnú hospodársku súťaž. Pri uvádzaní technických parametrov a špecifikácií je ich vhodné opísať čo najpresnejšie z pohľadu funkčných a úžitkových vlastností.

Verejný obstarávateľ tým poskytne možnosť predloženia ponuky všetkým hospodárskym subjektom, ktorí spĺňajú aj stanovené podmienky účasti.

Verejný obstarávateľ sa pri príprave opisu predmetu zákazky môže inšpirovať aj inými zákazkami rovnakého alebo podobného charakteru.

Predmet zákazky musí byť vymedzený tak, aby plnil určený účel a to bez ohľadu na to, či ide o stavebné práce, tovary alebo služby.

Pri tvorbe opisu predmetu zákazky je verejný obstarávateľ povinný dodržiavať základné princípy verejného obstarávania, zabezpečiť rovnaký prístup pre všetkých uchádzačov a zaručiť čestnú hospodársku súťaž.

Základná charakteristika opisu predmetu zákazky:

- je uvedená v súťažných podkladoch (ako súčasť alebo ako samostatná príloha, prípadne ich kombináciou),
- obsahuje úplný a jasný opis požiadaviek,
- opisuje požadované vlastnosti obstarávaných tovarov,
- neodkazuje (s výnimkou prípadov uvedených v zákone o verejnom obstarávaní) na:
 - konkrétneho výrobcu alebo obchodné označenie,
 - akýkoľvek konkrétny proces (výrobný postup), ktorý je špecifický pre jedného dodávateľa,
 - ochrannú známku, patent, typ, oblasť alebo konkrétne miesto pôvodu alebo výroby.
- v prípade, ak nie je možné opísať predmet zákazky dostatočne presne, takýto odkaz je povolený za podmienky umožnenia **ekvivalentov**,
- poskytuje všetkým uchádzačom rovnaký prístup k zákazke,
- neobmedzuje čestnú hospodársku súťaž, resp. nevytvára prekážky alebo iné obmedzenia pre účasť uchádzačov,
- ak je to možné, zohľadňuje environmentálne a sociálne hľadisko,
- ak je to možné, je zamerané na udržateľné verejné obstarávanie,
- tam kde je to vhodné, zohľadňuje kritériá prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím.

3.2 Riziká súvisiace s opisom predmetu zákazky

V prípade, ak nie je opis predmetu zákazky dostatočne presný, podrobný, alebo dostatočne konkrétny, môže to mať priamy vplyv na proces a výsledok verejného obstarávania, a to na:

- porušenie princípov verejného obstarávania,
- neschopnosť verejného obstarávateľa splniť svoje ciele,
- nehospodárne nakladanie s verejnými zdrojmi,
- účasť nevhodných uchádzačov,
- predloženie nevhodných, špekulatívnych, mimoriadne nízkych alebo inak neprijateľných ponúk,
- neporovnateľné ponuky z dôvodu nesprávnej interpretácie požiadaviek,
- nemožnosť vyhodnotenia ponúk,
- nesprávne alebo nevhodné dodané tovary, služby, práce,
- narušenie hospodárskej súťaže,
- zložité riadenie zmlúv a projektov,
- neschopnosť riešiť zmluvné spory.

3.3 Špecifikácia požiadaviek

Pri tvorbe opisu predmetu zákazky je vhodné vykonať analýzu trhu formou prípravných trhových konzultácií alebo formou oslovenia potenciálnych dodávateľov v prieskume trhu.

Výhody takéhoto postupu sú:

- správna identifikácia požadovaných výsledkov,
- identifikácia potenciálnych rizík a
- spätná väzba potenciálnych dodávateľov resp. trhu o tom, ako najefektívnejšie dosiahnuť požadované výsledky, aké riziká a problémy sa môžu spájať v súvislosti so zadávaným predmetom zákazky,

- spätná väzba trhu k časovým plánom, uskutočniteľnosti a cenovej dostupnosti.

Typy špecifikácií - Technické požiadavky

Podľa § 42 ods. 2 písm. a) zákona o verejnom obstarávaní verejný obstarávateľ vypracuje opis predmetu zákazky na základe **výkonnostných a funkčných požiadaviek**, ktoré môžu zahŕňať aj environmentálne charakteristiky.

Pri stanovení **technických požiadaviek** je nevyhnutné, aby boli jasné a zrozumiteľné a aby obsahovali všetky podmienky a okolnosti dôležité pre vypracovanie ponuky. Technické požiadavky stanovujú charakteristické vlastnosti predmetu zákazky a umožňujú jeho jednoznačné a primerané opísanie. Musia byť vymedzené tak, aby zabezpečili rovnaký prístup pre všetkých uchádzačov alebo záujemcov a zabezpečili hospodársku súťaž.

Zahŕňajú množstvo aspektov, pričom ich základná charakteristika je uvedená v prílohe č. 3 zákona o verejnom obstarávaní.

Technické požiadavky na stavebné práce (podľa prílohy č. 3 zákona o verejnom obstarávaní) vychádzajú z technických špecifikácií, ktorými sa určujú charakteristické vlastnosti stavebných prác. Súčasne umožňujú opísať stavebné práce tak, aby plnili určený účel a zahŕňajú:

- charakteristiky výrobku a materiálu podľa osobitného predpisu⁶,
- úrovne vplyvu na životné prostredie a klímu,
- dostupnosť pre osoby so zdravotným postihnutím,
- zabezpečenie kvality, terminológie, symbolov, balenia, označovania a etiketovania, návodu na použitie výrobných postupov a metód v ktorejkoľvek fáze životného cyklu stavebných prác,
- pravidlá na projektovanie a určovanie ceny,
- skúšobné podmienky, kontrolné podmienky, podmienky prevzatia stavebných prác
- metódy a techniky výstavby,
- ďalšie technické podmienky určené všeobecne záväzným právnym predpisom alebo technickými normami a ktoré súvisia so skončením stavebných prác a s materiálmi alebo časťami, ktoré tieto stavebné práce zahŕňajú.

Technické požiadavky na tovar a služby (podľa prílohy č. 3 zákona o verejnom obstarávaní) vychádzajú z technických špecifikácií, ktorými sa určujú charakteristické vlastnosti tovaru a služieb, pričom zahŕňajú:

- charakteristiky výrobku a materiálu podľa osobitného predpisu⁷,
- úrovne vplyvu na životné prostredie a klímu,
- dostupnosť pre osoby so zdravotným postihnutím,
- zabezpečenie kvality, terminológie, symbolov, balenia, označovania a etiketovania, návodu na použitie výrobných postupov a metód v ktorejkoľvek fáze životného cyklu tovaru a služby,

⁶ Zákon č. 56/2018 Z.z. o posudzovaní zhody výrobku, sprístupňovaní určeného výrobku na trhu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákon č. 133/2013 Z.z. o stavebných výrobkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁷ Tamtiež

- postupy posudzovania zhody.

Technické požiadavky musia byť **v súlade so základnými princípmi verejného obstarávania**, najmä **s princípmi nediskriminácie a rovnakého zaobchádzania**. Tieto vyjadrujú požiadavku, aby na jednej strane potreby verejného obstarávateľa riadne a čo najpresnejšie opísané. Na druhej strane musia byť technické požiadavky určené tak, aby bol zabezpečený rovnaký prístup pre všetkých uchádzačov a aby boli vytvorené podmienky pre čestnú hospodársku súťaž.

Zákon o verejnom obstarávaní explicitne stanovuje, že **ak si to predmet zákazky nevyžaduje, technické požiadavky sa nesmú odvolávať** na konkrétneho výrobcu, výrobný postup, obchodné označenie, patent, typ, oblasť alebo miesto pôvodu alebo výroby. Takýmto postupom by mohlo dôjsť k znevýhodneniu alebo vylúčeniu potenciálnych dodávateľov alebo konkrétnych tovarov.

Pri tvorbe opisu predmetu zákazky alebo aj pri presadzovaní nevyhnutných technických špecifikácií môže totiž veľmi ľahko dôjsť k prípadu vedomého alebo nevedomého zvýhodňovania konkrétneho výrobcu alebo výrobku.

Odkaz na konkrétneho výrobcu, výrobný postup, obchodné označenie, patent, typ, oblasť alebo miesto pôvodu alebo výroby môže byť opodstatnený iba vtedy, ak:

- vzhľadom na predmet zmluvy je použitie tohto odkazu nevyhnutné, alebo
- za výnimočných okolností, keď predmet zákazky nemožno opísať spôsobom, ktorý je presný a zrozumiteľný pre všetkých záujemcov, resp. potenciálnych uchádzačov.

V ktorejkoľvek z vyššie uvedených okolností musia byť tieto odkazy doplnené slovami „**alebo ekvivalentný**“.

Ekvivalent

V prípade umožnenia predloženia ekvivalentov je verejný obstarávateľ **povinný** uviesť základné minimálne charakteristiky, špecifikácie, výkonnostné, funkčné a úžitkové vlastnosti, ktoré sú rozhodujúce pre predmet zákazky.

Na základe tejto minimálnej úrovne definovaných parametrov, ktoré verejný obstarávateľ očakáva od konkrétne identifikovaného výrobku, môže záujemca predložiť ekvivalent.

V tomto bode je potrebné upozorniť, že je na ťarche verejného obstarávateľa, aby dôsledne zvážil konkrétne vlastnosti, ktoré sú pre ekvivalent rozhodujúce. Ak svoju povinnosť nesplní, uchádzač môže predložiť taký ekvivalent, ktorý svojou povahou bude spĺňať konečné úžitkové vlastnosti, avšak **nebude dosahovať požadovanú kvalitu**.

Pre účely jednoznačného posúdenia teda nie je postačujúce, ak verejný obstarávateľ v súťažných podkladoch **len jednoducho pripustí možnosť predloženia ekvivalentu**.

Neuvedenie minimálnych požiadaviek na účely predloženia ekvivalentu, resp. neuvedenie akceptovaných odchýlok v hodnotách jednotlivých parametrov je dôležité tak z pohľadu potenciálneho uchádzača, ako aj z pohľadu verejného obstarávateľa.

Na jednej strane potenciálny uchádzač nebude schopný posúdiť, či verejný obstarávateľ jeho ponuku akceptuje v prípade, že ním ponúkaný produkt bude mať iné parametre ako tie, ktoré boli presne zadefinované v opise predmetu zákazky.

Takisto nebude zrejmé, pri ktorých parametroch a o koľko sa môže svojou ponukou od parametrov určených v opise predmetu zákazky odchyliť tak, aby boli pre verejného obstarávateľa stále akceptovateľné.

Na strane druhej, verejný obstarávateľ, ktorý bližšie nešpecifikoval, na základe akých kritérií bude ekvivalentnosť posudzovať, musí náležite odôvodniť (napríklad v zápisnici z vyhodnotenia ponúk), akým spôsobom a na základe akých kritérií dospel k záveru, že produkty uchádzača sú alebo nie sú ekvivalentné (t.j. či sú v rovnakej alebo vyššej kvalite) k tým, ktorých parametre či požiadavky boli zadané v opise predmetu zákazky. Nepreskúmateľné rozhodnutie verejného obstarávateľa by znamenalo porušenie princípov verejného obstarávania, najmä princípu transparentnosti⁸.

Ak minimálna úroveň kvalitatívnych požiadaviek, resp. akceptovaných odchýlok na účely predloženia ekvivalentu nebude súčasťou opisu predmetu zákazky, verejný obstarávateľ už nemôže splnenie podmienok vyžadovať dodatočne, napríklad počas vyhodnocovania ponúk.

Environmentálne charakteristiky v opise predmetu zákazky

Environmentálne charakteristiky sa týkajú vplyvu, ktorý má predmet zákazky na **životné prostredie**.

Tieto charakteristiky sa môžu týkať celého životného cyklu produktu, služby alebo stavebných prác od výroby až po jeho likvidáciu.

Súčasťou environmentálnych charakteristík môžu byť **opatrenia** na znižovanie emisií skleníkových plynov, minimalizácia produkcie odpadu, **využívanie** obnoviteľných zdrojov energie, **ochrana** biodiverzity a ekosystémov, ale aj **vplyv** na miestne komunity a sociálne dôsledky.

Environmentálne charakteristiky sú vo verejnom obstarávaní dôležité z dôvodu, že umožňujú verejným inštitúciám podporovať ekologicky zodpovedné riešenia a prispievať k ochrane životného prostredia a udržateľnému rozvoju.

Inovatívnym prvkom vo verejnom obstarávaní je sledovanie **uhlíkovej stopy**. Indikátor uhlíkovej stopy je užitočný nástroj pri opise predmetu zákazky, keď sa verejný obstarávateľ snaží zväziť a zohľadniť environmentálne charakteristiky a ich vplyv na životné prostredie.

Uhlíková stopa je miera emisií skleníkových plynov (najčastejšie vyjadrená v ekvivalentoch oxidu uhličitého CO₂) vyprodukovaných pri výrobe, prevádzke alebo pri likvidácii produktu, služby alebo stavebných prác.

Uhlíková stopa môže byť použitá ako **vysoko efektívny nástroj** na podporu lokálneho podnikania, napríklad pri hodnotení dĺžky subdodávateľského reťazca.

V opise predmetu zákazky môže byť využitý indikátor uhlíkovej stopy nasledovne:

- **Tovary:** Pri obstarávaní tovarov môže verejný obstarávateľ požadovať, aby mali dodávané produkty nízku uhlíkovú stopu. Týmto spôsobom podporuje výrobcov, ktorí investujú do ekologickejších výrobných postupov a materiálov a zároveň prispieva k zníženiu celkových emisií CO₂.

⁸ Napríklad rozhodnutie Úradu č. 15396-6000/2023-OD, zo dňa 21. 12. 2023, rozhodnutie Rady Úradu č. 14726-9000/2019 zo dňa 09. 12. 2019

- **Služby:** Pri obstarávaní rôznych služieb (napríklad dopravy, čistenia, energie) môže verejný obstarávateľ klásť dôraz na to, aby dodávatelia ponúkali služby s nízkymi emisiami skleníkových plynov.
- **Stavebné práce:** Pri obstarávaní stavebných prác môže verejný obstarávateľ požadovať, aby dodávky a stavebné postupy mali čo najnižšiu uhlíkovú stopu. To môže zahŕňať použitie materiálov s nízkym obsahom uhlíka alebo výber energeticky efektívnych technológií pre budovy. Uhlíková stopa môže byť zohľadňovaná aj v konkrétnych postupoch alebo procesoch ako napríklad mimostavenisková doprava, doprava osôb, uhlíková stopa subdodávateľského reťazca a pod.

V rámci opisu predmetu zákazky je vhodné vyžívať jednotnú metriku pre funkčné jednotky, napríklad **kgCO₂e/potravina** alebo **kgCO₂e/1000kcal**, čím sa v konečnom dôsledku dosiahne porovnateľnosť medzi jednotlivými produktami.

V prípade využitia požiadaviek na uvedenie napríklad kgCO₂e/potravina je vhodné túto požiadavku z opisu predmetu zákazky kombinovať s podmienkami účasti napríklad tým, že uchádzač bude povinný predložiť certifikát vydaný nezávislou inštitúciou o kgCO₂e/potravina ponúkaného výrobku.

Riziko tohto prístupu je, že v súčasnosti na Slovensku neexistujú inštitúcie, ktoré by spĺňali požiadavku v súlade s §34 ods. 1 vo väzbe na §36 a vydávali certifikát nezávislou inštitúciou, ktorým by sa potvrdilo splnenie požiadaviek noriem na systém environmentálneho manažérstva uchádzačom alebo záujemcom.

Všeobecné požiadavky

Verejný obstarávateľ môže všeobecne požadovať, aby každý uchádzač preukázal, že vo svojom podnikaní uplatňuje pravidlá ESG (Environmental, social, and corporate governance). Environmentálne a sociálne riadenie je súbor aspektov environmentálnych otázok, sociálnych otázok a podnikového riadenia. Dôkazom o takomto plnení môže byť certifikát uhlíkovej stopy organizácie. Účelom certifikátu nie je preukazovať znižovanie uhlíkovej stopy, ale preukázať, že podnikateľský subjekt dokáže merať svoju uhlíkovú stopu.

Uhlíková stopa môže byť súčasťou požiadaviek na predmet zákazky, ale môže byť využitá aj ako hodnotiace kritérium.

Využitie indikátora uhlíkovej stopy v opise predmetu zákazky umožňuje verejnému obstarávateľovi zohľadniť environmentálne dôsledky svojich nákupov a podporovať dodávateľov, ktorí investujú do udržateľnejších a ekologickejších riešení. Týmto spôsobom prispievajú k zníženiu negatívneho vplyvu na životné prostredie a podporujú udržateľný rozvoj.

Okrem indikátora uhlíkovej stopy môžu byť ďalšie environmentálne charakteristiky špecifikácie predmetu zákazky zamerané na rôzne aspekty, ktoré majú vplyv na životné prostredie. Niektoré z týchto charakteristík môžu zahŕňať:

- **Energetickú efektívnosť:** Požiadavka na výrobky alebo služby s vysokou energetickou efektívnosťou, napríklad vyhodnotenie energetických tried pre spotrebiče alebo požiadavky na energetickú účinnosť pri stavebných prácach.
- **Využitie obnoviteľných zdrojov energie:** Podpora výrobkov alebo služieb, ktoré využívajú obnoviteľné zdroje energie, ako sú slnečná, veterná alebo vodná energia.
- **Recyklovateľnosť a obnoviteľnosť:** Požiadavky na výrobky alebo služby, ktoré sú ľahko recyklovateľné a používajú materiály s nízkym environmentálnym zaťažením. Toto sa môže

týkať aj obstarania nábytku alebo obalov ako súčasť obstarávaných tovarov alebo stavebných materiálov.

- **Zníženie odpadu:** Podpora riešení, ktoré minimalizujú vznik odpadu a zohľadňujú jeho ekologické spracovanie.
- **Vodné hospodárstvo:** Zameranie na produkty alebo služby, ktoré minimalizujú spotrebu vody, recyklujú vodu alebo sú šetrné k vodnému prostrediu. Využitie je vhodné napríklad pri stavebných prácach alebo pri obstarávaní výrobkov, ktorých výroba je vysoko náročná na spotrebu vody.
- **Ochrana biodiverzity:** Podpora výrobkov alebo služieb, ktoré rešpektujú biodiverzitu a neohrozujú ohrozené druhy rastlín a živočíchov. Príkladom môže byť požiadavka na dodávku materiálov vyrobených z dreva podľa noriem PEFC a FSC (určený pre dodávateľov dreva a podniky pôsobiace v drevospracujúcom priemysle, pre potreby deklarácie výroby zo surovín získaných z dôveryhodných a certifikovaných zdrojov).
- **Ochrana ovzdušia:** Požiadavky na produkty alebo služby s nízkymi emisiami škodlivých látok do ovzdušia, ako sú prachové častice alebo oxidy dusíka.

Tieto environmentálne charakteristiky môžu byť zahrnuté v opise predmetu zákazky, aby sa podporili ekologicky zodpovedné a udržateľné riešenia a minimalizoval sa negatívny vplyv na životné prostredie.

Verejní obstarávatelia môžu týmito požiadavkami podnecovať trh k poskytovaniu ekologickejších produktov a služieb a prispievať k ochrane prírodných zdrojov a biodiverzity.

Konkrétne značky

Pri obstarávaní tovarov, služieb alebo prác so špecifickými environmentálnymi, sociálnymi alebo inými charakteristikami možno požadovať aj **konkrétnu značku**. Konkrétnu značku možno požadovať nielen v rámci opisu predmetu zákazky, ale aj v rámci kritérií na vyhodnotenie ponúk alebo v zmluvných podmienkach.

Požadovaná značka slúži ako dôkazový prostriedok, že tovar, služby alebo stavebné práce zodpovedajú požadovaným vlastnostiam. V EÚ sú využívané viaceré označenia, napríklad:

- **Energeticky účinné výrobky** - ide o požiadavky na energetickú účinnosť výrobkov, pravidiel EÚ týkajúce sa označovania energetickej účinnosti a ekodizajnu, program Energy Star.
- **Energetické štítky** - pravidlá EÚ týkajúce sa označovania energetickými štítkami na niektoré „energeticky významné výrobky“, napríklad výrobky alebo systémy, ktoré môžu mať počas používania vplyv na spotrebu energie. Uvedené pravidlá sa nevzťahujú na použité výrobky, ani na dopravné prostriedky určené na prepravu osôb alebo tovaru.⁹
- **Environmentálna značka EÚ** - túto európsku environmentálnu značku udeľuje Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (alebo iné národné authority) výrobkom alebo službám, ktoré spĺňajú stanovené environmentálne kritériá podľa Rozhodnutia Európskej komisie pre príslušnú skupinu produktov.
- **Ekologické logo EÚ** - certifikát sa udeľuje na základe splnenia prísnych požiadaviek na výrobu, spracovanie, prepravu a uskladnenie. Logo možno použiť len pri produktoch, ktoré

⁹ https://europa.eu/youreurope/business/product-requirements/labels-markings/energy-labels/index_sk.htm

obsahujú viac ako 95 % ekologických zložiek a navyše spĺňajú ďalšie prísne podmienky v súvislosti so zvyšnými 5 %.

Na použitie tohto prístupu (t.j. na vyžadovanie konkrétnej značky) je potrebné splniť nasledujúce kritériá:

- podmienky na udelenie značky sa týkajú len kritérií, ktoré súvisia s predmetom zákazky a ktoré sú vhodné na opis predmetu zákazky,
- podmienky na udelenie značky musia byť založené na objektívne overiteľných a nediskriminačných kritériách,
- samotné označenie sa vytvára v rámci otvoreného a transparentného postupu, na ktorom sa môžu zúčastniť všetky zainteresované strany vrátane orgánov štátnej správy, spotrebiteľov, sociálnych partnerov, výrobcov, distribútorov a mimovládnych organizácií,
- udelenie značky je dostupné všetkým subjektom, ktoré majú záujem o jej udelenie,
- podmienky na udelenie značky určila osoba, nad ktorou hospodársky subjekt, ktorý žiada o udelenie značky, nemá rozhodujúci vplyv - ide teda o nezávislú inštitúciu.

Ak je však na udelenie konkrétnej značky potrebné splniť **aj ďalšie podmienky**, ako sú vyššie uvedené a **ktoré nesúvisia s predmetom zákazky**, verejný obstarávateľ nesmie vyžadovať konkrétnu značku.

Na druhej strane, ak verejný obstarávateľ **nevyžaduje**, aby tovar, služby alebo stavebné práce spĺňali všetky vyššie uvedené podmienky, v súťažných podkladoch uvedie iba tie podmienky, ktoré vyžaduje.

Verejný obstarávateľ, ktorý uplatnil požiadavku na konkrétnu značku, je zároveň **povinný akceptovať ekvivalenty** požadovanej značky za predpokladu, že podmienky na udelenie inej značky sú rovnocenné podmienkam na udelenie požadovanej značky.

Odkaz na technické špecifikácie

Opis predmetu zákazky sa môže odkazovať aj na ktorúkoľvek z nasledujúcich technických špecifikácií v nasledujúcom poradí:

1. slovenské technické normy, ktorými boli transponované (prevzaté) európske normy,
2. európske technické osvedčenia,
3. spoločné technické špecifikácie,
4. medzinárodné normy,
5. iné technické referenčné systémy vytvorené európskymi normalizačnými organizáciami, alebo ak také neexistujú,
6. národné technické osvedčenia alebo národné technické špecifikácie týkajúce sa projektovej dokumentácie, uskutočnenia stavebných prác a používania stavebných výrobkov,
7. technické špecifikácie, ktoré pochádzajú z priemyselného odvetvia a sú týmto odvetvím všeobecne uznávané,
8. normy pre oblasť obrany a špecifikácie obranného materiálu, ktoré sú obdobné týmto normám.

Verejný obstarávateľ, ktorý opíše predmet zákazky odkazom na niektorú z konkrétnych technických špecifikácií, je rovnako povinný umožniť predloženie ekvivalentu.

Požiadavky na iné fázy životného cyklu

V súlade s § 42 ods. 1 zákona o verejnom obstarávaní môže opis predmetu zákazky odkazovať aj na osobitný postup alebo metódu výroby alebo poskytovania požadovaných tovarov, stavebných prác alebo služieb, ako aj na **osobitný postup inej fázy ich životného cyklu**, a to aj vtedy, ak tieto faktory netvoria súčasť hmotnej podstaty samotnej zákazky. Musia však súvisieť s predmetom zákazky a byť primerané jej hodnote a cieľom.

V tejto časti je potrebné zdôrazniť slovo „iné“, ktoré je v zákone použité v súvislosti s osobitným postupom fázy životného cyklu.

V danom prípade ide o také časti životného cyklu, **ktoré nemusia tvoriť kritériá** na vyhodnotenie ponúk alebo nie sú samostatne vyjadrené v rozpočtovej časti ponuky uchádzača, t.j. uchádzač ich samostatne neoceneňuje.

Môžu však tvoriť **zásadný faktor pri prevádzke alebo používaní** obstaraných tovarov, služieb a prác a verejný obstarávateľ môže definovať funkčné a technické charakteristiky, ktoré sa týkajú niektorej z častí životného cyklu.

Požiadavky na náklady životného cyklu obstarávaného tovaru, služby a prác môže verejný obstarávateľ špecifikovať v opise predmetu zákazky. V takom prípade je nevyhnutné, aby bolo splnenie požiadaviek možné pri vyhodnotení ponúk a pri plnení zmluvy overiť, sledovať a v prípade nedodržania aj primerane sankcionovať.

V prípade stanovenia požiadaviek na náklady životného cyklu odporúčame počas ich prípravy vykonať dôslednú analýzu trhu s oslovením potenciálnych dodávateľov, aby verejný obstarávateľ získal prehľad o rôznych variantných riešeniach.

Vypracovaním **komparatívnej (porovnávacej) analýzy** a výberom najvhodnejšieho riešenia je možné definovať rozsah požiadaviek nákladov životného cyklu.

Náklady na životný cyklus

V rámci opisu predmetu zákazky je možné definovať aj požiadavky na ocenenie nákladov na životný cyklus predmetu obstarávania:

- a) náklady spôsobené organizáciou alebo inými používateľmi, ako sú napríklad:
 - obstarávacie náklady,
 - náklady na používanie, napr. spotreba energie a iných zdrojov,
 - náklady na údržbu,
 - náklady na konci životnosti, ako sú náklady na zber a recykláciu, a
- b) environmentálne náklady životného cyklu produktu alebo služby

Kalkulácia životného cyklu zohľadňuje všetky identifikovateľné náklady na produkt alebo službu od ich nákupu cez používanie, údržbu a koniec životnosti (recyklácia/likvidácia).

Môže ísť o priame náklady, ako je plánovaná údržba a energia spotrebovaná počas životnosti, a tiež menej zjavné externé environmentálne náklady, ako sú náklady na emisie skleníkových plynov na základe spotreby energie za predpokladu, že ich peňažnú hodnotu možno určiť a overiť.

Náklady možno **hodnotiť, len ak:**

- sú určené na základe nediskriminačných kritérií,
- súťažné podklady obsahujú jasný výpočet alebo metodiku výpočtu,
- uchádzači majú úplný zoznam dokladov a dôkazov preukazujúcich správny výpočet nákladov.

Dôležité je tiež **rozlišovať** medzi kalkuláciou celého životného cyklu a mapovaním vplyvu životného cyklu.

Princípy hodnotenia životného cyklu a ich aplikácia v potravinárstve

V kontexte potravinárstva náklady životného cyklu zahŕňajú (LCA) všetky fázy od ťažby surovín, cez poľnohospodársku výrobu, spracovanie, transformáciu, distribúciu, skladovanie, spotrebu až po nakladanie s odpadom na konci životnosti. **Je to referenčná metodika pre posudzovanie environmentálnych vplyvov spojených so spotrebnými vzorcami v EÚ.**

Štúdie LCA v potravinárskom sektore dôsledne identifikujú poľnohospodársku výrobu ako primárny „hotspot“ pre emisie GHG. Zistilo sa, že 61 – 70 % emisií skleníkových plynov je emitovaných vo fáze výroby.

Medzi hlavné zdroje poľnohospodárskych emisií, ktoré nie sú CO₂, patria enterická fermentácia prežúvavcov (najmä metán, CH₄, ktorý tvorí 38 % všetkých emisií GHG v sektore) a emisie oxidu dusného (N₂O) z používania hnojív. Tieto zistenia sú kritické, pretože zdôrazňujú, že najvýznamnejšie environmentálne vplyvy potravín sú úzko spojené s celým ich životným cyklom, vrátane výroby, transformácie a distribúcie.

Naopak, **emisie z dopravy tvoria vo všeobecnosti len malý podiel na celkovej uhlíkovej stope väčšiny potravinárskych výrobkov, s výnimkou leteckej dopravy alebo produktov vyžadujúcich dlhé chladenie.** Napríklad, štúdie¹⁰ ukazujú, že doprava prispieva len 6 – 11 % k emisiám, zatiaľ čo výroba je dominantná.

Dôsledná identifikácia poľnohospodárskej výroby ako primárneho „hotspotu“ pre uhlíkovú stopu potravín (61 – 70 % emisií), pričom doprava je pre väčšinu produktov relatívne malým prispievateľom, naznačuje, že stratégie verejného obstarávania zamerané výlučne na „konzumáciu miestnych produktov“ alebo znižovanie prepravných vzdialeností môžu mať obmedzený vplyv na celkové emisie.

Účinnejšie stratégie musia cieľiť na poľnohospodárske postupy a zmeny v stravovaní, napríklad znižovanie živočíšnych produktov. To znamená, že ak verejní obstarávatelia chcú dosiahnuť skutočné zníženie emisií, musia sa zamerať na **kritériá súvisiace s metódami výroby a typom obstarávaných potravín, a nie len na geografický pôvod.**

Výzvy v zbere, alokácii a overovaní dát v potravinárskom dodávateľskom reťazci

Implementácia uhlíkovej stopy do verejného obstarávania potravín je spojená s viacerými významnými výzvami, najmä v oblasti zberu, alokácie a overovania dát v komplexnom potravinárskom dodávateľskom reťazci.

¹⁰ Archivio Istituzionale Open Access dell'Università di Torino Original Citation: Carbon footprint in green, otvorené júla 9, 2025, https://iris.unito.it/retrieve/handle/2318/1547308/913186/Food%20policy_CeruttiA_postprint.pdf

Medzi hlavné prekážky patrí nedostatok presných dát pre slovenský agrosektor a celková komplexnosť procesov zberu údajov.

Podniky, najmä MSP, často nemajú dostatočné ľudské, finančné ani časové zdroje na systematické zhromažďovanie a vykazovanie nefinančných údajov, čo môže brániť identifikácii ich environmentálnych vplyvov.

Ďalšou výzvou je vysoká počiatočná investícia potrebná na prispôsobenie sa novým ESG (Environmental, Social, Governance) reguláciám a procesom, čo mnohé spoločnosti vnímajú skôr ako náklad než ako dlhodobú investíciu.

Alokácia environmentálneho dopadu, teda prerozdelenie celkového vplyvu medzi rôzne výrobky alebo fázy procesu, je obzvlášť komplexná v agropotravinárstve, kde dochádza k spoločnej výrobe viacerých produktov (napríklad syr a srvátka v mliekarniach).

Zabezpečenie funkčnosti výpočtov uhlíkovej stopy pri zjednodušených metodikách je tiež náročné, keďže rôzne faktory, ako sú sezónne zmeny, kvalita surovín a fluktuácie výrobných procesov, môžu ovplyvniť výsledky.

Na zabezpečenie spoľahlivosti a dôveryhodnosti údajov je nevyhnutné, aby každý **aktér v dodávateľskom reťazci prijímal spoľahlivé údaje o uhlíkovej stope od svojich dodávateľov a pridával svoje vlastné emisie. Súčet týchto hodnôt následne predstavuje celkové hodnotenie uhlíkovej stopy.** Toto hodnotenie však vo verejnom obstarávaní nie je použiteľné, pokiaľ nebude overené nezávislou treťou stranou.

Je potrebné rozlišovať jednotlivé existujúce schémy, pretože viaceré sa zameriavajú len na samotné overenie výpočtu uhlíkovej stopy, ale nemusia byť vhodné napríklad ako hodnotiace kritériá. Na druhej strane však môžu byť takéto typy hodnotení využité ako určená podmienka účasti, alebo ako zmluvná podmienka pre dodávateľa.

3.4 Požiadavky na predloženie dôkazov o splnení technických požiadaviek

Aby uchádzači mohli preukázať, že ich ponúkané riešenie spĺňa požiadavky, resp. sa považuje za ekvivalentné s požadovanými technickými požiadavkami, verejný obstarávateľ môže požadovať predloženie dôkazov, ako sú napríklad:

- **Skúšobné protokoly a osvedčenia** – ako súčasť ponuky je možné vyžadovať predloženie skúšobných protokolov alebo osvedčení vydaných akreditovanými orgánmi, ktoré potvrdzujú splnenie technických noriem a požiadaviek.
- **Technická dokumentácia výrobcu** – verejný obstarávateľ môže požadovať predloženie súvisiacej technickej dokumentácie výrobcu, ktorá bude obsahovať informácie o splnení požadovaných technických noriem a technických požiadaviek (napríklad výrobnú dokumentáciu).
- **Technické odkazy** - uchádzači môžu pri predkladaní dôkazov predložiť odkaz na technické normy vytvorené európskymi normalizačnými organizáciami, ktoré nie sú európskymi normami, ale sú prijaté ako reakcia na potreby trhu.
- **Dokumenty o akreditácii a posudzovaní zhody** – každý výrobok, ktorý je umiestnený na trhu EÚ, musí mať vydané prehlásenie o zhode a byť príslušne certifikovaný. Súčasťou dôkazov o akreditácii a posudzovaní zhody môžu byť kalibračné skúšky, skúšobné protokoly, osvedčenia a inšpekčné správy. Vyžadovanie týchto dokumentov je vhodné len

pri zložitejších výrobkoch a v prípade, ak ich predloženie nebude pre záujemcov predstavovať neprimerane zvýšenú administratívnu záťaž.

Pri hodnotení dôkazov o splnení technických požiadaviek musí verejný obstarávateľ postupovať objektívne a transparentne. Mal by sa zaoberať relevantnými dokumentmi a zvážiť ich úplnosť a spoľahlivosť. Cieľom je zabezpečiť, aby všetci uchádzači mali rovnaké možnosti pri príprave cenových ponúk.

4 Kritériá na vyhodnotenie ponúk

Kritériá na vyhodnotenie ponúk stanovujú postup, resp. metodiku, na základe ktorých dochádza k hodnoteniu a porovnávaní ponúk uchádzačov v konkrétnom postupe verejného obstarávania. Cieľom je teda objektívny a transparentný výber najvhodnejšieho dodávateľa, resp. ekonomicky najvýhodnejšej ponuky, a to na základe konkrétne stanovených kritérií a pravidiel.

Základné požiadavky pre určenie kritérií na vyhodnotenie ponúk sú vyjadrené v § 44 zákona o verejnom obstarávaní. Požiadavky sú kladené najmä na ich súlad so základnými princípmi verejného obstarávania. To znamená, že musia byť objektívne, nediskriminačné a musia podporovať čestnú hospodársku súťaž. Takisto musia súvisieť s predmetom zákazky.

Kritérium sa v zmysle zákonných ustanovení považuje za súvisiace s predmetom zákazky, ak sa **z akéhokoľvek hľadiska a v ktorejkoľvek fáze životného cyklu** výrobku, stavby alebo služby vzťahuje k požadovanému tovaru, službe alebo stavebným prácam.

To zahŕňa aj faktory, ktoré sa týkajú konkrétneho procesu výroby, dodania tovaru, uskutočnenia stavebných prác alebo poskytnutia služby alebo obchodovania s nimi.

S predmetom zákazky súvisia aj konkrétne procesy týkajúce sa inej fázy životného cyklu výrobku, stavby alebo služby. Všetky tieto faktory možno zahrnúť do kritéria na vyhodnotenie ponúk aj vtedy, ak nie sú súčasťou materiálnej podstaty konkrétneho tovaru, služby alebo stavby.

Postup určenia a hodnotenia kritérií na vyhodnotenie ponúk zahŕňa nasledujúce kroky:

1. **Definovanie kritérií:** Identifikácia kritérií, ktoré budú slúžiť ako meradlá pre hodnotenie ponúk. Uvedené kritériá môžu zahŕňať cenu, kvalitu, technické parametre, termíny dodania a ďalšie relevantné faktory.
2. **Stanovenie váh:** Priradenie váh jednotlivým kritériám na základe ich dôležitosti a priority pre verejného obstarávateľa, pričom odrážajú relatívnu dôležitosť jednotlivých kritérií pri rozhodovaní.
3. **Hodnotenie ponúk:** Aplikácia stanovených kritérií a ich váh na hodnotenie jednotlivých ponúk. Komisia určená na vyhodnotenie ponúk používa vopred definovanú metodiku na priradenie bodov alebo hodnotení každému kritériu v rámci každej ponuky.
4. **Výpočet bodového hodnotenia:** Skóre pre jednotlivé ponuky sa vypočíta ako vážený súčet bodov alebo hodnotení pre jednotlivé kritériá. Toto skóre slúži na zostavenie konečného poradia ponúk.
5. **Výber najlepšej ponuky:** Na základe výpočtu bodového hodnotenia a zostavenia poradia ponúk je vybraná najlepšia ponuka.

Ak ide o verejného obstarávateľa, kritériá na vyhodnotenie ponúk musia byť uvedené už v **oznámení o vyhlásení verejného obstarávania**, resp. vo výzve na predkladanie ponúk, v **súťažných podkladoch** alebo v **informatívnom dokumente**.

Kritériá na vyhodnotenie ponúk

Podľa § 43 ods. 3 zákona o verejnom obstarávaní sa ponuky sa vyhodnocujú na základe

- a) najlepšieho pomeru ceny a kvality,
- b) nákladov použitím prístupu nákladovej efektívnosti najmä nákladov počas životného cyklu alebo

c) najnižšej ceny.

Každému zo stanovených kritérií (okrem kritéria najnižšej ceny) musí verejný obstarávateľ určiť **relatívnu váhu**, ktorú možno vyjadriť určením intervalu s príslušným maximálnym rozpätím. Ak z preukázateľných dôvodov nie je možné určiť relatívnu váhu jednotlivých kritérií, verejný obstarávateľ ich uvedie v **zostupnom poradí dôležitosti**.

V prípade využitia kritérií najnižšej ceny je vhodné využiť atribúty uhlíkovej stopy ako podmienky účasti alebo ako požiadavky na predmet zákazky uvedené v opise predmetu zákazky.

V prípade MEAT kritérií je možné už medzi kritériá zaradiť aj prvky overovania uhlíkovej stopy výrobkov alebo výrobných postupov.

Spôsob stanovenia kritérií kvality

Kritériá na vyhodnotenie ponúk (hodnotiaci model) by mali odrážať požadované obchodné ciele, výstupy a výsledky verejného obstarávania. Kritériá kvality by mali zohľadniť ako bude:

- stanovený pomer ceny a kvality,
- hodnotená kvalita (a ak je to vhodné, ako bude hodnotená spoločenská hodnota),
- hodnotená cena.

Zmyslom hodnotiaceho modelu by mal byť zoznam relevantných a merateľných kritérií, podľa ktorých bude hodnotená každá ponuka.

Kritériá na hodnotenie ponúk:

- musia byť primerané a navrhnuté vo vzťahu k predmetu zákazky. Neodporúčame kopírovať, resp. preberať kritériá na vyhodnotenie ponúk vrátane spôsobu ich hodnotenia zo zákaziek podobného alebo aj rovnakého charakteru bez toho, aby došlo k reálnemu posúdeniu vhodnosti ich využitia v pripravovanom verejnom obstarávaní,
- musia zahŕňať aj spôsob vyhodnotenia kvalitatívnych kritérií, t.j. spôsob hodnotenia kvalitatívnych parametrov predložených ponúk vrátane objektívneho vyhodnotenia otázky, či uchádzači skutočne dokážu splniť nimi navrhované kritériá,
- musia byť jasné a jednoznačné. V rámci súťažných podkladov je potrebné zverejniť jasný popis hodnotiacich kritérií, spôsob ich hodnotenia, opis jednotlivých parametrov a iné potrebné informácie tak, aby uchádzači boli schopní kritériá interpretovať rovnakým spôsobom.

Sekvenčné hodnotenie ceny a kvality

Jedným zo spôsobov, ako uprednostniť výber ponuky na základe kvalitatívnych kritérií, je realizovať postup zadávania zákazky formou **súťažného dialógu alebo rokovacieho konania so zverejnením**.

Verejný obstarávateľ môže v týchto postupoch stanoviť kritériá kvality ako objektívne kritériá na znižovanie počtu ponúk po ukončení jednotlivých rokovacích kôl.

V takomto prípade je možné základné alebo následné ponuky hodnotiť podľa zverejnených kritérií kvality. Verejný obstarávateľ môže na predloženie následnej alebo konečnej ponuky vyzvať len tých uchádzačov, ktorých ponuky **spĺňajú kvalitatívne kritériá**.

Konečné ponuky je potom vhodné hodnotiť už na základe najnižšej ceny. Tento prístup funguje najlepšie v prípadoch, kedy sa počas jednotlivých rokovacích kôl spresňujú kvalitatívne parametre obstarávaného predmetu zákazky.

Ďalšou možnosťou je stanovenie MEAT kritérií s tým, že verejný obstarávateľ každému uchádzačovi, ktorý predloží ponuku garantuje odplatu, ktorú poskytne za plnenie (napríklad verejný obstarávateľ vopred vyhlási, že akákoľvek predložená ponuka má vopred definovanú cenu 1 milión EUR, ktorú je ochotný zaplatiť). Uchádzači vo svojich ponukách neznižujú cenu, ale navrhujú len kvalitatívne kritériá. Úspešným sa stane ten, ktorého ponuka bude obsahovať najvyššiu hodnotu kvality. V takomto prípade je však vhodné, aby verejný obstarávateľ dôsledne analyzoval rôzne kvalitatívne kritériá, ktoré majú reálny dopad na predmet plnenia.

Pri použití tohto sekvenčného hodnotenia ceny a kvality je dôležité dbať na to, aby výber kvalitatívnych kritérií nebol len formálny, ale podložený ekonomickými výpočtami, ktoré dokážu reálne porovnať každé z navrhovaných kvalitatívnych kritérií.

Príklady kritéria kvality vo verejnom obstarávaní môžu zahŕňať nasledujúce aspekty:

- **Technické špecifikácie:** Hodnotí sa, do akej miery ponúkaný tovar, služba alebo stavba spĺňajú technické požiadavky stanovené zadávateľom. Môže ísť napríklad o parametre ako veľkosť, výkon, spoľahlivosť, kompatibilita s existujúcimi systémami a podobne. V tejto časti môžu byť zahrnuté aj environmentálne hľadiská, pri ktorých sú rozhodujúce technické parametre súvisiace s vplyvom dodávaných tovarov, služieb a prác na životné prostredie.
- **Funkčnosť:** Hodnotí sa schopnosť ponúkaného tovaru, služby alebo práce splniť požadované účely a funkcie. Zohľadňuje sa, či bude produkt vyhovovať potrebám zadávateľa a užívateľov, ako aj jeho ergonómia, použiteľnosť a prispôsobiteľnosť.
- **Bezpečnosť:** Hodnotí sa, či ponúkaný tovar alebo služba spĺňajú stanovené bezpečnostné normy a požiadavky. Zabezpečuje sa, aby riziká spojené s používaním produktu boli minimalizované a aby neohrozovali bezpečnosť užívateľov a verejnosti.
- **Environmentálne aspekty:** Hodnotí sa, do akej miery je ponúkaný tovar, služba alebo stavba v súlade s environmentálnymi normami a zásadami udržateľnosti. Zohľadňuje sa ekologický odtlačok, energetická účinnosť, použitie obnoviteľných zdrojov a iné environmentálne faktory.
- **Servis a podpora:** Hodnotí sa kvalita poskytovaného servisu a podpory zo strany dodávateľa. Zohľadňuje sa dostupnosť technickej podpory, servisných služieb, záručných podmienok a schopnosť riešiť problémy a reklamácie.
- **Sociálne hľadisko:** Hodnotí sa dopad projektu na spoločnosť a možnosť podpory niektoej zo sociálnych politík štátu pri investíciách z verejných zdrojov.

Najlepší pomer ceny a kvality sa posúdi na základe ceny alebo nákladov a ďalších kritérií, ktoré môžu zohľadňovať:

- kvalitatívne,
- environmentálne,
- sociálne hľadiská, ktoré zároveň súvisia s predmetom zákazky a ktorými sú najmä:
- kvalita vrátane technického prínosu,
- estetické a funkčné vlastnosti,
- prístupnosť,
- riešenia vhodné pre všetkých používateľov,
- sociálne, environmentálne a inovačné charakteristické znaky,
- obchodné podmienky,
- organizačná štruktúra dodávateľa,

- kvalifikácia a skúsenosti zamestnancov určených na plnenie zmluvy, ak kvalita týchto zamestnancov môže mať významný vplyv na úroveň plnenia,
- záručný servis,
- pozáručný servis,
- technická pomoc,
- dodacie podmienky, ako je lehota dodania, spôsob dodania, interoperabilita a prevádzkové charakteristiky.

V praxi sa môže vyskytnúť veľké množstvo kvalitatívnych kritérií. Základom stanovenia kritérií kvality je dodržanie princípu transparentnosti, ktorý v tomto prípade znamená najmä zdôvodnenie výberu konkrétnych kritérií, ich výber na základe overiteľných ekonomických analýz (t.j. zdôvodnenie, prečo je konkrétne kritérium hodnotené konkrétnym počtom bodov), zverejnenie preskúmateľného spôsobu bodového hodnotenia, ako aj stanovenie takých kritérií kvality, ktoré svojou povahou nebudú narúšať hospodársku súťaž (napríklad nebudú priamo alebo nepriamo zvyhodňovať konkrétneho dodávateľa, výrobok, patent a pod.).

4.1 Kritérium nákladov použitím prístupu nákladovej efektívnosti najmä nákladov počas životného cyklu

Kritérium nákladov vo verejnom obstarávaní s použitím prístupu nákladovej efektívnosti a nákladov počas životného cyklu zohľadňuje celkové náklady, ktoré sú spojené so získaním, vlastnením a prevádzkou daného tovaru, služby alebo stavby počas celého životného cyklu.

Tento prístup sa snaží zohľadniť nielen počiatočné náklady na získanie, ale aj náklady na udržiavanie, opravy, prevádzku, odstránenie a iné náklady, ktoré môžu vzniknúť počas celého životného cyklu.

Kritéria hodnotenia ponúk súvisiace s nákladmi na životný cyklus sa môžu vzťahovať na rôzne sektory.

Zodpovedný verejný obstarávateľ už pri príprave súťažných podkladov analyzuje odhad nákladov životného cyklu, ktoré sú dôležitým faktorom pri rozhodovaní o tom, aké budú požiadavky na predmet zákazky (špecifikácia).

Verejný obstarávateľ pri hodnotení kritérií podľa nákladov na životný cyklus (ďalej len „LCC“, čo je skratka z anglického pojmu „Life Cost Cycle“) posudzuje náklady na prevádzku a údržbu majetku a cieľom je vybrať ponuku, ktorá preukáže najnižšie náklady.

Náklady, ktoré sú predmetom hodnotenia LCC, môžu zahŕňať cenu inštalácie, obstarávaciu cenu a prevádzkové náklady, náklady na financovanie údržby, odpisov a nakoniec likvidácie obstaraného majetku.

Analýza a výpočet nákladov na životný cyklus sú rozhodujúce v prípade, ak predmet zákazky zahŕňa viacero možností jeho realizácie alebo prevádzky. Uplatniteľnosť konkrétnych kritérií na životný cyklus sa potom odlišuje v závislosti od typu nákladov - t.j. či ide o náklady potrebné na obstaranie alebo náklady na udržateľnosť (projektu, predmetu obstarávania).

V prípade LCC je predmetom hodnotenia najnižšia cena, ktorá v konečnom dôsledku prinesie najvyššie úspory. Cena sa vypočítava ako hodnota celkových nákladov, pričom pozostáva z obstarania, prevádzkovania a ukončenia prevádzky predmetu zákazky.

Dôležitosť nákladov na životný cyklus

Kalkulácia životného cyklu je metóda, ktorá pomáha pri rozhodovaní o nákupe. Ak by sme brali do úvahy iba náklady na obstaranie, celková prevádzka zariadenia môže byť z dlhodobého hľadiska veľmi drahá. Napríklad z dôvodu vysokej ceny náhradných dielov, prevádzky, servisu, aktualizácie a pod.

Verejný obstarávateľ by mal túto skutočnosť zohľadňovať aj v prípadoch, ak je jediným kritériom na vyhodnotenie ponúk najnižšia cena za predmet zákazky. V súlade s princípom hospodárnosti by mal pri stanovení technických alebo zmluvných požiadaviek na predmet zákazky zohľadniť aj výšku nákladov na prevádzku a likvidáciu obstarávaného predmetu zákazky. LCC teda nie je výlučnou doménou hodnotiacich kritérií, ale vyskytuje a zohľadňuje sa už v prípravnej fáze verejného obstarávania.

Aké náklady je potrebné zahrnúť?

Počas životnosti aktíva, produktu alebo projektu existujú rôzne náklady. Zákon o verejnom obstarávaní rozlišuje na jednej strane **náklady, ktoré znáša verejný obstarávateľ alebo iný používateľ**. Patria sem zvyčajne prevádzkové náklady, obstarávacie náklady a náklady na likvidáciu, zber či recykláciu. V týchto nákladoch môžu existovať rôzne čiastkové náklady, vrátane paliva, spotreby energie, opravy a údržby, výmeny a ďalšie akékoľvek priame alebo nepriame náklady.

Na druhej strane sú náklady, ktoré sa pripisujú **environmentálnym externalitám** spojeným s výrobkom, stavbou alebo službou počas životného cyklu. Podmienkou však je, že peňažnú hodnotu týchto nákladov možno určiť a overiť. Tu patria napríklad náklady na emisie skleníkových plynov, emisie iných znečisťujúcich látok a náklady na zmierňovanie klimatických zmien.

Tu treba zdôrazniť, že pri výpočte nákladov prirodzene nie je vždy možné zahrnúť úplne všetky náklady, ktoré sa môžu vyskytnúť počas životného cyklu. Z uvedeného dôvodu je potrebné zamerať sa na tie, ktoré sú pre celkovú cenu rozhodujúce a zároveň, ktoré majú schopnosť ovplyvniť cenu za životný cyklus. Tieto výdavky by mali byť v úvodnej analýze náležite opísané a ich výber zdôvodnený.

Ak verejný obstarávateľ použije na vyhodnotenie ponúk náklady počas životného cyklu výrobku, stavby alebo služby, učí v súťažných podkladoch aj **metódu, ktorú použije na výpočet týchto nákladov**. Súčasne určí údaje, ktoré je uchádzač povinný poskytnúť na ich výpočet.

Ak sa na vyhodnotenie ponúk použijú náklady, ktoré sa pripisujú environmentálnym externalitám, metóda na výpočet týchto nákladov musí navyše spĺňať nasledujúce podmienky:

- musí byť založená na overiteľných a nediskriminačných kritériách,
- ak nebola určená na opakované alebo neustále uplatňovanie, nesmie neprimerane zvýhodniť alebo znevýhodniť niektoré hospodárske subjekty,
- musí byť dostupná všetkým zainteresovaným stranám,
- musí byť určená tak, aby požadované údaje boli schopné s vynaložením primeraného úsilia poskytnúť všetky hospodárske subjekty konajúce s obvyklou starostlivosťou. Medzi takéto subjekty patria aj hospodárske subjekty z tretích štátov, ktoré sú zmluvnou stranou Dohody o vládnom obstarávaní alebo inej medzinárodnej zmluvy, ktorou je EÚ viazaná.

Určenie celkovej hodnoty LCC

Verejný obstarávateľ už pri počiatkovej analýze zvažuje výhody alebo nevýhody nákupu. Ak by však vzal do úvahy iba počiatkové a bezprostredné náklady, nebol by schopný určiť, či obstarávaný produkt môže byť z dlhodobého hľadiska finančne výhodný.

Pomocou životných nákladov možno presnejšie určiť, či návratnosť investície (ďalej len ako „ROI“ z anglického pojmu „Return of investment“), resp. aktíva stojí za tieto náklady. Ak sa verejný obstarávateľ v kritériách na vyhodnotenie ponúk sústreďí výlučne na obstarávaciu cenu majetku a neberie do úvahy budúce výdavky, podcení tým ROI. Tento nesprávny odhad môže mať dopad na hospodárnosť celého projektu.

Analýza nákladov životného cyklu

Analýza nákladov môže v konečnom dôsledku pomôcť určiť celkovú hodnotu predmetu zákazky, čo umožní overovať aj náklady životného cyklu alternatívneho predmetu zákazky. Verejný obstarávateľ môže takúto analýzu následne použiť ako podklad pre určenie kritérií na vyhodnotenie ponúk.

Súčasťou analýzy nákladov životného cyklu by mali byť nižšie definované kritériá, pričom každé z nich je potrebné oceňovať samostatne:

Vyčíslenie nákladov na:

- a) obstaranie,
- b) prevádzku,
- c) údržbu,
- d) odpisy,
- e) financovanie,
- f) likvidáciu.

Vyčíslenie jednotlivých výdavkov, vrátane:

- a) hodnoty produktivity,
- b) úrokových sadzieb,
- c) kurzových zmien.

Vytvorenie časovej osi nákladov a výnosov, v rámci ktorej je potrebné zohľadniť:

- a) infláciu,
- b) diskontnú sadzbu,
- c) dobu návratnosti.

Pri použití kritéria nákladov vo verejnom obstarávaní počas životného cyklu je dôležité definovať rozsah nákladov, v ktorom budú zahrnuté všetky relevantné náklady vznikajúce počas celého životného cyklu tovaru, služby alebo stavby. Uvedené náklady je potrebné vyčíslieť vrátane určenia overiteľných matematických (ekonomických) vzorcov, ktoré slúžia na jednotlivé výpočty. Tieto vzorce môžu byť následne zverejnené ako súčasť súťažných podkladov a byť návodom, na základe ktorého uchádzači vypracujú svoje cenové ponuky. Tiež sú užitočné pri vyhodnocovaní reálnosti predložených ponúk.

Analýza by sa ďalej mala zaoberať aj hodnotou peňazí v čase, kedy verejný obstarávateľ vypočíta súčasnú hodnotu budúcich nákladov a príjmov, aby sa zohľadnila ich časová hodnota a porovnali súčasné a budúce náklady.

Pri analýze LCC je potrebné vypracovať analýzu rizík, v ktorej budú posúdené riziká a náklady s nimi spojené, ktoré môžu vzniknúť počas životného cyklu (napríklad riziká spojené s prevádzkou, riešením technických porúch, reklamácií a s tým súvisiacich prestojov, nákladov na dočasné riešenie a pod.).

Kritérium nákladov počas životného cyklu vo verejnom obstarávaní je zamerané na zabezpečenie hospodárnosti a dlhodobého efektu pre verejného obstarávateľa. Takýto prístup umožňuje vyhodnocovať ponuky z hľadiska ich celkových nákladov a porovnávať ich na základe nákladovej efektívnosti v rámci celého životného cyklu produktu, služby alebo stavby.

5 Podmienky účasti vo verejnom obstarávaní

Účel podmienok účasti

Zmyslom stanovenia podmienok účasti je umožniť účasť vo verejnom obstarávaní len tým hospodárskym subjektom (t.j. záujemcom alebo uchádzačom), u ktorých existuje dôvodný predpoklad ich schopnosti realizovať predmet zákazky v súlade so zmluvnými podmienkami určenými verejným obstarávateľom. To znamená, že záujemca alebo uchádzač preukáže splnenie podmienok účasti určených v súlade so zákonom o verejnom obstarávaní (pozn. autora - pod pojmom uchádzač sa v ďalšom texte myslí aj záujemca, ktorý preukazuje splnenie podmienok účasti vo viac fázových postupoch, napríklad v užšej súťaži, rokovacom konaní so zverejnením, súťažnom dialógu).

Podmienky účasti vo verejnom obstarávaní teda vytvárajú (zákonné) prekážky, ktorých úlohou je umožniť účasť v konkrétnom postupe len obmedzenému okruhu hospodárskych subjektov. Verejný obstarávateľ však nemôže obmedziť okruh týchto potenciálnych dodávateľov bezdôvodne. Práve naopak, musí umožniť rovnaké príležitosti všetkým dodávateľom, ktorí sú schopní plniť predmet zákazky.

V súlade s § 38 ods. 1 zákona o verejnom obstarávaní môže verejný obstarávateľ určiť podmienky účasti týkajúce sa:

- **osobného postavenia** (podľa § 32 zákona o verejnom obstarávaní),
- **finančného a ekonomického postavenia** (podľa § 33 zákona o verejnom obstarávaní),
- **technickej spôsobilosti alebo odbornej spôsobilosti** (podľa § 34 zákona o verejnom obstarávaní, v spojení s § 35 a § 36 zákona o verejnom obstarávaní).

Podľa spôsobu ich uplatnenia zo strany verejného obstarávateľa môžeme podmienky účasti rozdeliť na:

- **povinné** - zákon o verejnom obstarávaní určuje povinnosť len vo vzťahu k podmienkam účasti osobného postavenia
- **voliteľné**, ktoré predstavujú dobrovoľnú možnosť uplatnenia – patria tu všetky podmienky účasti finančného a ekonomického postavenia, technickej alebo odbornej spôsobilosti.

V spojení s § 38 ods. 5 zákona o verejnom obstarávaní je verejný obstarávateľ povinný vymedziť požiadavky na preukázanie finančného a ekonomického postavenia a technickej alebo odbornej spôsobilosti len na tie, ktoré **bezprostredne súvisia s predmetom zákazky**. To znamená ich priamu vecnú súvislosť s predmetom zákazky. Zároveň je vyjadrená požiadavka aj na adekvátnosť rozsahu požiadaviek verejného obstarávateľa, t. j. na ich **primeranosť**.

Primeranosť a proporcionalita podmienok účasti

Stanovenie rozsahu podmienok účasti je výlučným právom verejného obstarávateľa. Zásada primeranosti však vo svojej podstate znamená to, aby stanovené podmienky účasti objektívne predstavovali pozitívny ukazovateľ dostatočného ekonomického a finančného zázemia, technickej alebo odbornej spôsobilosti na riadne plnenie zákazky, pričom nejde nad rámec toho, čo je v tejto súvislosti rozumne nevyhnutné.

Primeranosť podmienok účasti sa týka určenia spravodlivých a vyvážených požiadaviek, ktoré definuje verejný obstarávateľ pre potenciálnych uchádzačov. Tieto požiadavky musia byť

nevyhnutne v súlade s opisom predmetu zákazky a ich minimálna úroveň **nesmie presahovať to, čo je reálne očakávané od úspešného uchádzača**.

Zároveň musia byť definované proporcionálne, čo znamená, že požiadavky stanovené pre účasť budú **spravodlivo vyvážené** a budú reflektovať závažnosť, náročnosť a reálnu potrebu, ktorá vyplýva z predmetu zákazky. Nesmú zahŕňať nadbytočné alebo neprimerané požiadavky, ktoré, naopak, s predmetom zákazky nesúvisia a presahujú to, čo verejný obstarávateľ skutočne očakáva.

Zákon o verejnom obstarávaní už ďalej nerieši konkrétny mechanizmus, na základe ktorého sa stanovuje **minimálna úroveň požiadaviek** na finančné a ekonomické postavenie a technickú alebo odbornú spôsobilosť. Úroveň podmienky účasti je potrebné stanoviť vždy **vo vzťahu k charakteru, náročnosti, významu a účelu** predmetu zákazky.

Podmienky účasti na preukázanie finančného a ekonomického postavenia a technickej alebo odbornej spôsobilosti je potrebné posúdiť vždy komplexne a kumulatívne so všetkými požiadavkami verejného obstarávateľa na predmet zákazky.

Základnými parametrami pre určenie primeranosti podmienok účasti sú **logická, vecná a technická súvislosť**. Vzájomný a neoddeliteľný súvis týchto parametrov predstavuje povinnosť, aby podmienky účasti vychádzali z racionálnych dôvodov, ktoré sú spojené s cieľmi, zameraním alebo povahou predmetu zákazky. Podmienky účasti, ktoré sú založené na logike, zmysluplnosti a odbornej technickej základni, predstavujú **základ pre posúdenie dodržania princípu nediskriminácie**.

Nediskriminácia v podmienkach účasti

Pri definovaní minimálnej úrovne podmienok účasti parametre nesmú byť definované tak, aby **priamo alebo nepriamo zvýhodňovali vybraný hospodársky subjekt** voči ostatným hospodárskym subjektom.

Princíp nediskriminácie je najčastejšie **porušovaný pri podmienkach účasti technickej alebo odbornej spôsobilosti** tým spôsobom, že minimálnou úrovňou jednotlivých podmienok účasti sú vytvorené také podmienky, ktoré dokáže splniť len jeden dodávateľ alebo úzka skupina dodávateľov, a to aj napriek tomu, že existuje rovnocenná skupina potenciálnych hospodárskych subjektov.

Tieto hospodárske subjekty by objektívne mohli byť schopné plniť predmet zákazky pri zabezpečení požadovanej kvality, avšak stanovené požiadavky **neprimerane obmedzujú** ich možnosť účasti vo verejnom obstarávaní.

Kumulatívne požiadavky pre podmienky účasti

Pri podmienkach účasti stanovených podľa § 33 a § 34 zákona o verejnom obstarávaní je možné využiť viacero spôsobov ako podmieniť splnenie požiadaviek. Tieto podmienky účasti môžu byť stanovené:

- jednotlivo
- kumulatívne
- kombinovane

Forma a štruktúra podmienok účasti

Podmienky účasti musia byť definované vždy v písomnej forme a uvedené tak, aby nemohlo dôjsť k omylu alebo rôznemu výkladu zo strany uchádzačov.

Pre potreby výkonu dohľadu (zo strany Úradu alebo iných orgánov) zároveň musí byť každá podmienka účasti definovaná samostatne vo vzťahu k príslušnému paragrafu, odseku a/alebo písmenu, ku ktorému sa požiadavka viaže.

V zásade platí, že štruktúra podmienky účasti nie je pevne stanovená. Musí byť však jednoznačne odvodená od konkrétneho ustanovenia zákona o verejnom obstarávaní tak, aby bola jej primeranosť overiteľná aj zo strany uchádzačov.

Spôsoby preukazovania splnenia podmienok účasti

Zákon o verejnom obstarávaní umožňuje viacero spôsobov preukazovania splnenia podmienok účasti určených verejným obstarávateľom v dokumentoch, ktoré sú potrebné na vypracovanie ponuky, žiadosti o účasť alebo na vypracovanie súťažného návrhu.

Podmienky účasti možno v ponuke/žiadosti o účasť preukazovať:

1. konkrétnymi dokladmi určenými verejným obstarávateľom,
2. zápisom v zozname hospodárskych subjektov - ak ide o podmienky účasti osobného postavenia,
3. jednotným európskym dokumentom/čestným vyhlásením - tieto dokumenty slúžia len na predbežné nahradenie konkrétnych dokladov určených verejným obstarávateľom.

Technická spôsobilosť alebo odborná spôsobilosť

Účelom určenia podmienok účasti, ktoré sa týkajú technickej alebo odbornej spôsobilosti, je overenie postavenia uchádzača a uistenie sa, že plnenie zmluvy bude zabezpečené spôsobilým zmluvným partnerom v požadovanom rozsahu a kvalite.

Verejný obstarávateľ má možnosť overiť spôsobilosť uchádzača splniť zákazku prostredníctvom podmienok účasti. Mal by však zohľadniť skutočnosť, že predmetom podmienok účasti by nemalo byť vytváranie neodôvodnených prekážok pre účasť vo verejnom obstarávaní.

Podmienky účasti musia byť stanovené v súlade s princípmi podľa § 10 zákona o verejnom obstarávaní a musia súvisieť s predmetom zákazky.

V prípade, že verejný obstarávateľ v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania/výzve na predkladanie ponúk uvedie výšku predpokladanej hodnoty zákazky, podmienky účasti týkajúce sa technickej alebo odbornej spôsobilosti môže doplniť aj minimálnou úrovňou ceny za realizáciu zákaziek rovnakého alebo podobného charakteru ako je predmet zákazky.

V prípade, ak nezverejní predpokladanú hodnotu zákazky, spôsobilosť môže charakterizovať aj formou určeného rozsahu zákazky.

Technická spôsobilosť alebo odborná spôsobilosť sa preukazuje podľa druhu, množstva, dôležitosti alebo využitia dodávky tovaru, stavebných prác alebo služieb.

V rámci tejto práce nebudeme analyzovať jednotlivé podmienky účasti, ktoré zákon o verejnom obstarávaní umožňuje využiť ale zameriame sa výlučne na tie podmienky účasti, ktoré sú využiteľné v kontexte uhlíkovej stopy.

§ 34 ods. 1 písm. d) zákona o verejnom obstarávaní

opisom technického vybavenia, študijných a výskumných zariadení a opatrení použitých uchádzačom alebo záujemcom na zabezpečenie kvality

Kým podmienka účasti podľa písmena c) sa zameriava na disponibilitu osôb, ktoré dokážu kvalitu kontrolovať, písmeno d) sa zameriava na **samotnú organizáciu uchádzača**.

Technická spôsobilosť uchádzača v prípade požiadaviek na technické vybavenie, študijných a výskumných zariadení smeruje k preukázaniu schopnosti samotnej organizácie uchádzača kontinuálne zabezpečovať overovanie kvality. Konkrétnym vybavením alebo zariadením v zmysle podmienky účasti môžu byť technické a skúšobné laboratória, špecifické typy strojno-technického vybavenia, ktorého účelom je overovanie kvality (napríklad metrologické prístroje) a podobne.

Opis technického vybavenia sa často zamieňa s podmienkou účasti podľa § 34 ods. 1 písm. j) zákona o verejnom obstarávaní, avšak existuje medzi nimi zásadný rozdiel. Preto je potrebné dbať na správne využitie jednotlivých ustanovení.

V prípade tejto podmienky účasti môže verejný obstarávateľ vyžadovať **opis** technického vybavenia, t.j. zoznam a prípadne popis funkcionalít jednotlivých technológií použitých na zabezpečenie kvalitnej dodávky tovarov, služieb alebo prác. Stanovenou podmienkou účasti však **nemožno požadovať, aby uchádzači akýmkoľvek spôsobom preukazovali vlastnícke vzťahy** alebo disponibilitu s daným zariadením.

Použitie podmienky účasti je vhodné najmä v prípade obstarávania služieb súvisiacich s kontrolou, ako sú expertízne služby, kontrola kvality, testovanie výrobkov a podobne.

V praxi sa najčastejšie môžeme stretnúť s prípadmi, kedy je predmetná podmienka účasti **priamo spätá s § 35 zákona o verejnom obstarávaní**¹¹ a uchádzač preukazuje aj splnenie požiadaviek noriem na systém environmentálneho manažérstva.

Je však potrebné exaktné definovať podmienky účasti podľa § 34 ods. 1 písm. d) vo vzťahu k § 35 zákona o verejnom obstarávaní. Týmto spôsobom môže verejný obstarávateľ požadovať v rámci konkrétneho postupu vo verejnom obstarávaní nielen predloženie opisu technického vybavenia alebo opatrení na zabezpečenie kvality. Jeho možnosti sa **rozširujú aj na overovanie technickej spôsobilosti prostredníctvom certifikátov kvality**, ktoré sú prideľované priamo podnikateľom, a teda hospodárskym subjektom.

V prípade stanovenia podmienky účasti bez citovaného odkazu na § 35 zákona o verejnom obstarávaní je verejný obstarávateľ oprávnený požadovať len opis vybavenia a opatrení. Nemôže požadovať predloženie konkrétnych zmlúv a iných dokladov preukazujúcich kvalitu budúceho plnenia. K jej **samostatnému použitiu** (t.j. bez odkazu na § 35 zákona o verejnom obstarávaní) by však malo dochádzať len v odôvodnených prípadoch. Vtedy sa od uchádzača vyžaduje, aby pri dodávke tovarov, služieb alebo prác priamo disponoval technickým vybavením alebo zavedenými postupmi na priame overovanie kvality.

¹¹ Vzťah § 34 ods. 1 písm. d) s § 35 zákona o verejnom obstarávaní potvrdzuje § 38 ods. 1 písm. c) zákona o verejnom obstarávaní, v zmysle ktorého verejný obstarávateľ uvedie v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania, v súťažných podkladoch alebo v informatívnom dokumente, podmienky účasti týkajúce sa technickej spôsobilosti alebo odbornej spôsobilosti a doklady na ich preukázanie podľa § 34 až 36, ak sa vyžadujú.

Priamy vzťah § 34 ods. 1 písm. d) s § 35 zákona o verejnom obstarávaní - ak je vyžadované predloženie certifikátu systému manažérstva kvality vydaného nezávislou inštitúciou, ktorým sa potvrdzuje splnenie požiadaviek technických noriem na systém manažérstva kvality uchádzačom alebo záujemcom vrátane dostupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím, odkazuje na systém manažérstva kvality podľa technických noriem, ktorý je certifikovaný akreditovanou osobou (podľa ust. § 2 písm. c) zákona č. 505/2009 Z. z. o akreditácii orgánov posudzovania zhody)

Ustanovenie § 35 zákona o verejnom obstarávaní nie je samostatnou podmienkou účasti. Definuje iba spôsoby preukazovania splnenia podmienky účasti technickej alebo odbornej spôsobilosti v spojitosti s príslušným ustanovením podľa § 34 zákona o verejnom obstarávaní (napríklad aj s § 34 ods. 1 písm. d)). Taktiež dopĺňa a spresňuje ďalšie akceptovateľné možnosti preukázania splnenia podmienky účasti technickej alebo odbornej spôsobilosti.

Vydaniu príslušného certifikátu predchádza proces, ktorý je v réžii nezávislej certifikačnej autority oprávnenej na vydanie takéhoto certifikátu – tzv. **certifikácia**. **Certifikácia** je postup, ktorým tretia strana poskytuje písomné ubezpečenie, že výrobok, postup alebo služba sú v zhode so špecifickými požiadavkami.

Ide o nezávislé odborné posúdenie (vykonané podľa medzinárodne prijatých pravidiel vzťahujúcich sa na činnosť certifikačných orgánov) zhody (určených znakov a vlastností jednoznačne definovaného výrobku, systému, služby alebo osoby) s požiadavkami deklarovanými v príslušných predpisoch a oficiálne uznanie a potvrdenie tejto zhody.

Súvis s predmetom zákazky

V prípade požadovania certifikátu manažérstva kvality nepostačuje len požiadavka na jeho predloženie. Podmienka účasti musí byť špecifikovaná vo vzťahu k predmetu zákazky.

V súvislosti s podmienkou účasti podľa § 34 ods. 1 písm. d) v spojení s § 35 zákona o verejnom obstarávaní sú najčastejšie využívanými certifikátmi tie, ktoré sa udeľujú na základe noriem ISO.

Normy ISO (z anglického „International Organization for Standardization“) sú medzinárodné štandardy, ktoré sú vytvorené s cieľom zabezpečiť kvalitu, bezpečnosť, efektivitu a spoľahlivosť produktov, služieb a systémov. Uvedené normy tvorí Medzinárodná organizácia pre normalizáciu, ktorá má svoje sídlo v Ženeve vo Švajčiarsku.

Normy ISO pokrývajú širokú škálu tém - počnúc výrobou a technológiami cez energetiku, zdravotníctvo, potravinárstvo, informačné technológie a mnoho ďalších oblastí.

V súčasnosti je prijatých viac ako 23-tisíc medzinárodných noriem ISO, ktoré pokrývajú širokú škálu odvetví a disciplín, vrátane výroby, technológie, zdravotníctva, potravinárstva, informačných technológií a mnoho ďalších. Tento počet sa neustále mení, keďže Medzinárodná organizácia pre normalizáciu pravidelne vydáva nové normy, aktualizuje existujúce a ruší staré.

Pri stanovení podmienky účasti je nutné umožniť predloženie aj ekvivalentného certifikátu. Normy ISO nemajú vždy priamy ekvivalent v iných systémoch normalizácie, ale existuje viacero organizácií na národnej i regionálnej úrovni, ktoré vytvárajú normy podobné ISO normám.

Pri overovaní ekvivalentnosti je verejný obstarávateľ vždy povinný vyhodnotiť, či ekvivalentný certifikát spĺňa charakteristiky stanovenej podmienky účasti.

V oblasti kvantifikácie uhlíkovej stopy potravín existuje niekoľko formalizovaných a široko uznávaných metodík, ktoré poskytujú štruktúrovaný prístup k meraniu emisií skleníkových plynov. Tieto štandardy sú nevyhnutné pre zabezpečenie konzistentnosti, transparentnosti a porovnateľnosti údajov.

GHG Protocol (Greenhouse Gas Protocol) je globálny štandard pre meranie a riadenie emisií GHG, ktorý je široko používaný súkromným a verejným sektorom. Až 92 % spoločností z rebríčka Fortune 500, ktoré vykazujú údaje pre Climate Disclosure Project (CDP), používa GHG Protocol priamo alebo nepriamo.¹⁰ Jeho štandard pre účtovanie a vykazovanie životného cyklu produktu (Product

Life Cycle Accounting and Reporting Standard) sa zameriava na **pochopenie celkových emisií počas celého životného cyklu produktu, od surovín, výroby, prepravy, skladovania, používania až po likvidáciu**.¹¹

Hoci pomáha identifikovať „hotspoty“ emisií a príležitosti na ich zníženie, GHG Protocol zdôrazňuje, že pre priame porovnanie produktov sú potrebné pravidlá špecifické pre dané odvetvie.¹¹ Je dôležité poznamenať, že GHG Protocol je určeným štandardom pre vykazovanie podľa smernice o vykazovaní informácií o udržateľnosti podnikov (CSRD).

ISO 14064-1 je súčasťou série noriem ISO 14064, ktorá poskytuje rámec pre **výpočet uhlíkovej stopy organizácie**. Táto norma sa zameriava na tvorbu a prezentáciu inventárov emisií GHG, klasifikujúc ich do troch rozsahov (Scope 1 – priame emisie, Scope 2 – nepriame emisie z nakúpenej energie, Scope 3 – ostatné nepriame emisie v hodnotovom reťazci). Poskytuje štandardizované kroky pre kvantifikáciu, monitorovanie a vykazovanie, čím zabezpečuje konzistentnosť a porovnateľnosť medzi organizáciami.⁷

ISO 14067 je medzinárodná norma špecificky určená na kvantifikáciu a **vykazovanie uhlíkovej stopy produktov** (CFP). Je v súlade so širšími normami hodnotenia životného cyklu (LCA), konkrétne ISO 14040 a ISO 14044, ale výlučne sa zameriava na vplyvy klimatických zmien vyjadrené v **ekvivalentoch CO₂ (CO₂e) počas celého životného cyklu produktu**. Táto norma je nápomocná pri identifikácii hotspotov emisií, podpore ekologického dizajnu a umožnení dôveryhodných tvrdení o uhlíkovej stope. Hoci nie je celosvetovo záväzná, je široko citovaná v rôznych dobrovoľných a regulačných rámcoch.

PAS 2050 je štandardná metóda pre posudzovanie uhlíkovej stopy produktu, ktorú vypracovala BSI British Standards a spolufinancovali Carbon Trust a Department for Environment, Food and Rural Affairs (Defra). Posudzuje emisie GHG počas celého životného cyklu produktu, vrátane výroby, prepravy, skladovania, distribúcie, používania a likvidácie/recyklácie. Pomáha identifikovať hlavné zdroje emisií a príležitosti na úsporu nákladov.

EU Product Environmental Footprint (PEF) je návrh harmonizovaného legislatívneho rámca EÚ pre hodnotenie environmentálnej výkonnosti produktov, založený na metodike LCA. Vyvíjajú sa pravidlá kategórií environmentálnej stopy produktov (PEFCRs) pre rôzne skupiny produktov, vrátane krmív pre domáce zvieratá.¹⁹ Cieľom PEF je harmonizovať a zjednodušiť metodiku pre klimatické označovanie.

Napriek existencii viacerých formalizovaných štandardov, ako sú GHG Protocol, ISO, PAS a PEF, Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) poukazuje na „komplexné“ a „fragmentované“ prostredie, kde je pre štandardy vykazovania uhlíkovej stopy „stále potrebná väčšia harmonizácia“.³ To naznačuje, že napriek dostupnosti robustných metodík, nedostatok úplnej harmonizácie naprieč všetkými štandardmi a ich interpretáciami predstavuje významnú výzvu pre konzistentné a porovnateľné údaje, najmä pre cezhraničné verejné obstarávanie. To môže komplikovať snahy verejných obstarávateľov o objektívne porovnávanie environmentálnej výkonnosti produktov od rôznych dodávateľov.

Porovnanie kľúčových formalizovaných metodík pre výpočet uhlíkovej stopy potravín

Metodika	Zameranie	Kľúčové princípy/Charakteristika	Použitelnosť pre potravinárstvo	Zdroj
GHG Protocol (Product Standard)	Uhlíková stopa produktu (celý životný cyklus)	Komplexné účtovanie emisií od surovín po likvidáciu; pomáha identifikovať hotspoty; štandard pre CSRD vykazovanie.	Široko použiteľný pre všetky potravinárske produkty, od prvovýroby po spotrebu.	WRI a WBCSD
ISO 14064-1	Uhlíková stopa organizácie (Scope 1, 2, 3)	Rámec pre kvantifikáciu, monitorovanie a vykazovanie emisií na úrovni podniku; zabezpečuje konzistentnosť a porovnateľnosť.	Aplikovateľné na agropotravinárske podniky na hodnotenie ich celkovej uhlíkovej stopy.	ISO
ISO 14067	Uhlíková stopa produktu (CFP)	Zameriava sa výlučne na klimatické zmeny (CO ₂ e) počas životného cyklu produktu; v súlade s LCA (ISO 14040/14044); podporuje ekodizajn.	Ideálne pre detailné hodnotenie uhlíkovej stopy špecifických potravinárskych výrobkov.	ISO
PAS 2050	Uhlíková stopa produktu (celý životný cyklus)	Štandardná metóda pre posudzovanie emisií GHG od surovín po likvidáciu; pomáha identifikovať hlavné zdroje emisií a úspory nákladov.	Použiteľné pre hodnotenie životného cyklu potravinárskych produktov a služieb.	BSI British Standards, Carbon Trust, Defra
EU Product Environmental Footprint (PEF)	Environmentálna stopa produktu (viaceré kategórie vplyvu)	Harmonizovaný rámec EÚ založený na LCA; vyvíjajú sa špecifické pravidlá (PEFCRs) pre rôzne kategórie produktov.	Relevantné pre harmonizované hodnotenie environmentálnej výkonnosti potravinárskych produktov v EÚ.	Európska komisia

Príkladom ekvivalentných noriem k normám ISO sú:

Národné organizácie:

- ANSI (Americký národný inštitút pre normalizáciu)
- DIN (Nemecký inštitút pre normalizáciu)
- BSI (Britský inštitút pre normalizáciu)
- AFNOR (Francúzska asociácia pre normalizáciu)
- GOST (Gosudarstvennyj Standart v Rusku)
- JIS (Japonský inštitút pre normalizáciu)

Regionálne Organizácie:

- CEN (Európsky výbor pre normalizáciu)
- ASME (Americká spoločnosť strojných inžinierov)
- SAE (Spoločnosť automobilových inžinierov)
- PASO (Panamerická normotvorná organizácia)
- ARSO (Africká organizácia pre normalizáciu)
- SAARC (Asociačná organizácia juhoázijských národov)

Medzinárodné Organizácie v Okrem ISO:

- IEC (Medzinárodná elektrotechnická komisia pre elektrotechnické normy)
- ITU (Medzinárodná telekomunikačná únia pre telekomunikačné technológie)
- ASTM (Americká spoločnosť pre testovanie a materiály)
- IEEE (Inštitút elektrotechnických a elektronických inžinierov)
- FAO/WHO (Organizácia OSN pre výživu a poľnohospodárstvo/Svetová zdravotnícka organizácia)

Niektoré z týchto organizácií spolupracujú s ISO na vytváraní „harmonizovaných“ noriem, ktoré sú prijateľné na viacerých úrovniach - či už na národnej, regionálnej a medzinárodnej. Napríklad normy CEN často vychádzajú z už existujúcich noriem ISO. Podobne normy ANSI sa v Amerike môžu používať spolu s príslušnými normami ISO.

Je dôležité poznamenať, že aj keď sú tieto normy často veľmi podobné, nie sú vždy úplne zameniteľné. Vždy je vhodné ich konzultovať s odborníkmi, aby sa zabezpečilo overenie súladu s normami požadovanými v rámci určenej podmienky účasti.

Vzhľadom k širokému rozsahu tém, ktoré normy ISO pokrývajú, je pri stanovení podmienky účasti súvisiacej s certifikáciou dôležité, aby boli pre technickú alebo odbornú spôsobilosť určené len tie, ktoré majú reálny súvis s predmetom zákazky.

Dôležité je vedieť aj to, že množstvo z prijatých noriem neslúži na samotnú certifikáciu (napríklad ISO 20400 – udržiateľné verejné obstarávanie), ale ich úlohou je len stanovenie základných parametrov, ktoré by mala organizácia prijať pre zlepšenie svojej vnútornej výkonnosti.

Podmienka účasti teda nemôže byť stanovená samoúčelne, t.j. „len, aby bola“. Jej skutočnou úlohou je overenie technickej alebo odbornej spôsobilosti iba v priamom vzťahu k predmetu zákazky.

§ 34 ods. 1 písm. h) zákona o verejnom obstarávaní

uvedením opatrení environmentálneho manažérstva, ktoré uchádzač alebo záujemca použije pri plnení zmluvy alebo koncesnej zmluvy

Predmetná podmienka účasti je využiteľná pri obstarávaní tovarov, služieb alebo stavebných prác.

Význam tejto podmienky a spôsob jej použitia je charakterom totožný ako v prípade podmienky účasti podľa písmena d), pričom táto sa však najčastejšie využíva v kombinácii s ustanovením § 36 zákona o verejnom obstarávaní.

Certifikácia environmentálneho manažérstva:

Verejný obstarávateľ môže podľa § 36 zákona o verejnom obstarávaní požadovať predloženie certifikátu vydaného nezávislou inštitúciou, ktorý potvrdí, že uchádzač spĺňa požiadavky noriem na systém environmentálneho manažérstva.

Verejný obstarávateľ môže pri stanovení tejto podmienky odkázať na:

- schému Európskej únie pre environmentálne manažérstvo a audit - t.j. požadovať predloženie certifikátu ISO 14001,
- iný systém environmentálneho manažérstva podľa osobitného predpisu - t.j. požadovať predloženie certifikátu podľa schémy Spoločenstva pre environmentálne manažérstvo a audit (EMAS), alebo
- iný systém environmentálneho manažérstva založený na príslušných právne záväzných aktoch Európskej únie alebo medzinárodných normách, na ktorý akreditovaný certifikačný orgán vydal certifikát.

Verejný obstarávateľ je povinný považovať za rovnocenný aj certifikát systému environmentálneho manažérstva, ktorý vydal príslušný orgán členského štátu EÚ.

Ak uchádzač objektívne nemal možnosť získať príslušný certifikát v určených lehotách, verejný obstarávateľ musí prijať aj iné dôkazy o opatreniach v oblasti environmentálneho manažérstva predložené uchádzačom. Predloženými dôkazmi musí preukázať, že ním navrhované opatrenia sú rovnocenné opatreniam, ktoré sú požadované v rámci príslušného systému alebo normy environmentálneho manažérstva.

V praxi sa najčastejšie využíva požiadavka na overenie technickej spôsobilosti uchádzača prostredníctvom noriem (certifikátu) ISO 14001. Ide o medzinárodnú normu pre systémy environmentálneho manažérstva (EMS).

Organizácie, ktoré chcú preukázať svoj záväzok k environmentálnemu manažérstvu, môžu získať certifikáciu podľa tejto normy. Avšak, existujú aj iné certifikáty, ktoré možno považovať za ekvivalentné alebo podobné ISO 14001 v závislosti od kontextu a požiadaviek konkrétnej situácie.

Normy ISO však nie sú jediným zdrojom certifikácie environmentálnych opatrení uchádzača. Nižšie uvádzame príklady ekvivalentných alebo podobných certifikátov:

EMAS (Eco-Management and Audit Scheme)

Európsky systém pre environmentálne riadenie a audit, ktorý zaviedla Európska únia. EMAS sa často považuje za prísnejší než ISO 14001, pretože okrem požiadaviek na EMS zahŕňa aj pravidelné verejné správy o environmentálnom výkone.

Z tohto dôvodu verejní obstarávatelia veľmi často požadujú namiesto certifikátu ISO 14001 predloženie certifikátu EMAS, pričom certifikát ISO nemusí byť vždy považovaný za ekvivalent k certifikácii EMAS. V prípade, že sa verejný obstarávateľ rozhodne ekvivalent k EMAS neakceptovať, je povinný svoje rozhodnutie riadne odôvodniť.

BS 8555

Britská norma pre implementáciu environmentálneho manažérstva v organizáciách, ktorá je zameraná na postupné zavádzanie EMS.

Jej cieľom je jednoduchšie zavádzanie jednotlivých opatrení environmentálneho manažmentu než je realizované prostredníctvom noriem ISO 14001, pričom podnik by mal postupným zavádzaním noriem BS 8555 smerovať ku konečnej certifikácii podľa normy ISO.

Green Dragon Environmental Standard

Certifikácia zameraná na malé a stredné podniky (MSP) vo Veľkej Británii, ktorá poskytuje uznanie firemných environmentálnych postupov a preukazuje ich záväzky voči udržateľnosti, zohľadňovaniu vplyvov na životné prostredie, súladu s národnou legislatívou a ochrane životného prostredia.

EarthCheck (starší názov EC3 Global)

Austrálska certifikácia zameraná na cestovný ruch, ktorá hodnotí environmentálny výkon a udržateľný vývoj a postupy v týchto odvetviach.

Natural Step (TNS) Framework

Švédska metodika zameraná na strategickú udržateľnosť, ktorá môže byť použitá na vytvorenie a implementáciu EMS. Z hľadiska rozhodovania sa rámec The Natural Step používa ako plánovací nástroj, ktorý umožňuje komunitám a podnikom, aby so ziskom integrovali environmentálne a sociálne aspekty do strategických rozhodnutí a každodenných operácií.

Green Seal

Americká certifikácia určená najmä pre produkty a služby, ktorá zahŕňa environmentálne kritériá. Certifikácia nie je zameraná na poskytovanie služieb alebo realizáciu prác.

Opatrenia environmentálneho manažérstva

Podmienku účasti podľa § 34 ods. 1 písm. h) je možné využiť aj bez súvisiaceho ustanovenia § 36 zákona o verejnom obstarávaní. Znamená to, že verejný obstarávateľ môže overovať uchádzačov z pohľadu dodržiavania pravidiel ochrany životného prostredia aj inými spôsobmi než spomínanými certifikátmi.

Technická alebo odborná spôsobilosť môže byť overená viacerými možnosťami. Uvedieme pár príkladov:

Plán environmentálneho manažérstva

Môže všeobecne popisovať spôsoby, ako organizácia riadi environmentálne dopady svojej činnosti počas plnenia zmluvy.

Môže obsahovať analýzu potenciálnych dopadov projektu alebo činnosti na životné prostredie, vrátane takých aspektov, ako sú vplyv činností na kvalitu vody, vzduchu, biodiverzitu, spôsobovanie a eliminácia hluku a podobne.

Tiež sa môže zameriavať na popis opatrení, ktoré budú prijaté na minimalizáciu negatívnych dopadov na životné prostredie. Môže to zahŕňať technické riešenia, zmeny v postupoch alebo iné stratégie.

Opatrenia na zníženie emisií skleníkových plynov:

Verejný obstarávateľ môže pri overovaní technickej spôsobilosti uchádzačov požadovať, aby preukázali opatrenia na zníženie emisií skleníkových plynov (GHG).

Tieto opatrenia môžu byť rôzne v závislosti od povahy obstarávaných tovarov, prác alebo služieb, ako je napríklad používanie obnoviteľných zdrojov energie, energeticky účinných technológií alebo opatrení na zníženie spotreby paliva.

Pri overovaní opatrení na zníženie emisií CO₂ odporúčame zameriavať pozornosť najmä na sledovanie uhlíkovej stopy.

Tá sa môže zameriavať na meranie objemu vyprodukovaného CO₂ pri konkrétnom výrobnom procese (napríklad hodnotenie GHG pre konkrétny výrobok) alebo na celú spoločnosť.

Už samotná požiadavka na predloženie certifikátu uhlíkovej stopy spoločnosti, výrobného procesu spoločnosti, prípadne iného konkrétného procesu (napríklad pri poskytovaní služieb), môže motivovať hospodárske subjekty, aby uvedomelo znižovali objem vyprodukovaného CO₂.

Podmienka účasti síce môže byť stanovená aj v kombinácii s konkrétnou (maximálnou prípustnou) úrovňou vyprodukovaného CO₂, avšak významnú spoločenskú úlohu zohráva už požadovanie samotného certifikátu.

Opatrenia na zníženie odpadu:

Pri overovaní technickej spôsobilosti uchádzačov vo verejnom obstarávaní môže verejný obstarávateľ požadovať, aby uchádzači preukázali opatrenia na zníženie odpadu. Tieto opatrenia sa môžu líšiť v závislosti od povahy obstarávaných tovarov, prác alebo služieb. Nižšie uvádzame príklady niektorých opatrení na zníženie odpadu:

- **Recyklácia** – prehľad o opatreniach spoločnosti pri nakladaní s odpadom alebo forme implementácie nových pravidiel do firemnej štruktúry, ktoré súvisia s produkciou a spracovaním odpadov.
- **Znovupoužitie** – overenie opatrení, ktoré sledujú opätovné a viacnásobné využívanie produktov alebo materiálov, čím sa znižuje potreba nových surovín a výroby odpadu. Táto možnosť je veľmi vhodná pri sledovaní nákladov na životný cyklus zákazky
- **Minimalizácia balenia** – opatrenia sledujúce zníženie objemu používaných obalových materiálov alebo ekologickejšieho balenia pre produkty, čím sa znižuje množstvo odpadu.
- **Kompostovanie** – pravidlá nakladania so zeleným alebo bioodpadom, ktoré sa zameriavajú na zavedenie alebo podporu programov na kompostovanie organického odpadu, čím sa dosahuje zníženie množstva odpadu odoslaného na skládky. Overovanie nakladania s biologicky rozložiteľným odpadom je vhodné najmä pri stravovacích službách alebo službách, ktoré súvisia so starostlivosťou o zeleň.
- **Prevencia vzniku odpadu** – opatrenia, ktoré sledujú v maximálnej miere znižovanie objemu vyprodukovaného odpadu počas výrobného alebo prevádzkového procesu. Požiadavka je uplatniteľná rovnako v sektore tovarov, ako aj služieb alebo stavebných prác.
- **Využívanie ekologických produktov** – overovanie, či uchádzač v rámci svojej podnikateľskej činnosti nakupuje, používa a/alebo predáva produkty, ktoré sú navrhnuté tak, aby minimalizovali výrobu odpadu (napríklad výrobky s dlhou životnosťou alebo výrobky z recyklovaných materiálov).

Vodohospodárske opatrenia

Takisto je možné overiť súbor pravidiel zavedených v inštitúcii uchádzača, ktoré sú zamerané na spôsob využívania alebo ochrany vodných zdrojov.

Overovanie môže prebiehať formou kontroly vnútorných pravidiel organizácie, a teda aké opatrenia na ochranu vody a vodných zdrojov, organizácia zaviedla do svojich výrobných procesov. Druhou možnosťou je overenie súboru plánovaných aktivít na ochranu vodných zdrojov pri plnení predmetu zákazky.

Mimo úspory vody je možné zamerať pozornosť aj na jej recykláciu alebo prijaté opatrenia na ochranu povrchových a/alebo podzemných vôd a vodných zdrojov.

Opatrenia na ochranu biodiverzity

Tieto opatrenia sú kľúčovým prvkom tzv. Green deal (Európskej zelenej dohody). Európska zelená dohoda predstavuje balík politických iniciatív, ktorého účelom je nasmerovať EÚ na cestu zelenej transformácie s konečným cieľom dosiahnuť klimatickú neutralitu do roku 2050.

V rámci tzv. Green deal stratégie sú stanovené záväzné ciele, pokiaľ ide o opatrenia na obnovu pre:

- degradované suchozemské a morské biotopy,
- opeľovače,
- poľnohospodárske ekosystémy,
- mestské oblasti,
- rieky a záplavové oblasti,
- lesy.

Pri stanovení podmienky účasti, ktorá sa týka overovania opatrení na ochranu biodiverzity, verejný obstarávateľ nemusí vychádzať len zo stratégie Európskej zelenej dohody. Avšak môže tvoriť užitočnú pomôcku pri stanovovaní minimálnej úrovne štandardov.

Príkladom možnosti overovania prijatých opatrení na ochranu biodiverzity môžu byť poľnohospodárske plodiny, elektrická energia, klimaticky neutrálna výroba. Napríklad pri stavebných výrobkoch v rámci EÚ sa odporúča dbať na to, aby bola pri ich výrobe zaručená trvanlivosť, opraviteľnosť, recyklovateľnosť, a aby bolo možné ich jednoduchšie repasovanie a pod.

Opatrenia na znečistenie ovzdušia:

Verejný obstarávateľ môže overovať technickú spôsobilosť uchádzačov aj sledovaním prijatých opatrení na znižovanie znečistenia ovzdušia.

Tieto pravidlá môžu vychádzať priamo z prijatých opatrení Európskej komisie, ktoré sa týkajú balíka prijatých opatrení, ktorý tvorí:

- program Čisté ovzdušie pre Európu – stratégia Európskej komisie, v ktorej sa uvádzajú opatrenia na zabezpečenie splnenia súčasných cieľov a stanovujú nové ciele v oblasti kvality ovzdušia na obdobie do roku 2030,
- smernice o národných emisných stropoch s prísnyimi emisnými stropmi pre šesť hlavných znečisťujúcich látok,
- smernice o znížení znečistenia zo stredne veľkých spaľovacích zariadení,
- medzinárodné pravidlá týkajúce sa diaľkového znečisťovania ovzdušia prechádzajúceho hranicami štátov (Göteborský protokol) na úrovni EÚ.

Verejný obstarávateľ môže požiadať uchádzačov, aby predložili informácie o prijatých opatreniach na zníženie produkcie emisií z dopravných mechanizmov, strojných zariadení, stavebných strojov a opatrení na znižovanie prašnosti a pod., a zároveň ich aj samostatne hodnotiť.

Hodnotiť možno napríklad produkciu:

- tuhých emisií,
- plyných exhalátov.

Ako správne stanoviť túto podmienku účasti?

V rámci definovanej minimálnej úrovne štandardov je verejný obstarávateľ povinný detailne špecifikovať zoznam požadovaných dokladov, vrátane ich obsahu.

V prípade, že podmienka účasti bude obsahovať aj stručný rozsah, prípadne aj s popisom požiadaviek, predložené ponuky možno vyhodnotiť a zároveň aj porovnať.

Zároveň odporúčame uviesť aj dôvod požadovania týchto dokladov (jednotlivých dokumentov) tak, aby bolo jednoznačne zrejmé, na aké opatrenia musia byť predmetné dokumenty zamerané a čo bude predmetom hodnotenia z pohľadu splnenia podmienky účasti.

§ 34 ods. 1 písm. k) zákona o verejnom obstarávaní

údajmi o riadení dodávateľského reťazca a systému sledovania, ktorý uchádzač alebo záujemca bude môcť použiť pri plnení zmluvy alebo koncesnej zmluvy

Pri zákazkách, v ktorých dochádza k pravidelným dodávkam tovarov a služieb alebo pri realizácii stavebných prác môže byť pri podaní ponuky overená aj schopnosť uchádzača efektívne riadiť svojich subdodávateľov.

Vo väčšine verejných obstarávaní je pozornosť zameraná na zmluvný proces s hlavnými dodávateľmi a informácie o subdodávateľoch sa zužujú len na ich identifikáciu a rozsah ich plnenia.

Riadenie subdodávateľského reťazca je pojem, ktorý v angličtine poznáme ako „Supply Chain Management” (SCM). Ide o proces, ktorý zahŕňa koordináciu, monitorovanie a optimalizáciu všetkých činností spojených s dodávkou tovarov a služieb od počiatočných dodávateľov až po konečného zákazníka.

Jeho súčasťou je výber a hodnotenie dodávateľov, monitorovanie ich výkonnosti, riadenie zmlúv a rizík i koordinácia logistiky. Zahŕňa stanovenie zdrojov, dizajn a výrobu produktov, ich skladovanie, expedíciu, dodanie, odovzdanie konečným užívateľom a získavanie spätnej väzby.

Riadenie dodávateľského reťazca je súbor prístupov a techník na riadenie vzťahov s dodávateľmi, optimalizáciu dodávateľských procesov a zabezpečenie kontinuity dodávok. Jeho význam spočíva v zabezpečení kvality, efektívnosti a spoľahlivosti celého dodávateľského reťazca.

Verejný obstarávateľ môže od uchádzačov žiadať informácie o spôsobe riadenia, ale zároveň môže požiadať aj o poskytnutie informácií o elektronických systémoch na sledovanie subdodávateľského reťazca.

Pri žiadosti o podrobnostiach elektronických systémov môže uchádzačov požiadať, aby v prípade úspechu umožnili prepojenie elektronického systému verejného obstarávateľa so systémom dodávateľa.

Táto podmienka môže byť efektívne využitá napríklad pri rámcových dohodách, dynamických nákupných systémoch alebo kúpnych zmluvách s postupným dodávaním tovarov alebo služieb.

Súkromný sektor uplatňuje SCM pri stavebných prácach len výnimočne. V prípade, že sa pri nich verejný obstarávateľ napriek tomu rozhodne túto podmienku účasti uplatniť, nemalo by ísť o

jednoduché a/alebo krátkodobé projekty a zároveň by malo sledovanie dodávateľov smerovať ku konkrétnemu cieľu.

Príkladom môže byť zákazka rozdelená na viacero častí, pričom manažment dodávok jednotlivých častí zabezpečí práve verejný obstarávateľ prostredníctvom riadenej koordinácie jednotlivých dodávateľov vrátane ich subdodávateľov.

V prípade stanovenia tejto podmienky účasti je vhodné, aby verejný obstarávateľ detailne popísal zoznam požiadaviek a informácií, ktoré vyžaduje od uchádzačov. Súčasťou môžu byť napríklad názov využívaného softvéru, informácie o metódach riadenia, ale aj detailné informácie o spôsobe skladovania, dopravy, nákupu surovín, sledovania spätnej väzby a pod.

§ 34 ods. 1 písm. m) zákona o verejnom obstarávaní

ak ide o tovar, ktorý sa má dodať,

- a) vzorkami, opismi alebo fotografiami, ktorých pravosť musí byť overená, ak to verejný obstarávateľ alebo obstarávateľ vyžaduje alebo
- b) certifikátmi alebo potvrdeniami s jasne identifikovanými odkazmi na technické špecifikácie alebo technické normy vzťahujúce sa na tovar, vydanými orgánmi kontroly kvality alebo určenými orgánmi s právomocou posudzovať zhodu.

Táto podmienka účasti sleduje zabezpečenie kvality dodávky obstarávaných tovarov. Jej povahou je **overenie pravdivosti tvrdenia uchádzačov, že ich ponuka je vypracovaná v súlade s požiadavkami verejného obstarávateľa** uvedenými v opise predmetu zákazky.

Úvodom treba upriamiť pozornosť na znenie podmienky účasti. Napriek tomu, že môže evokovať správnosť jej použitia len v prípade dodávky tovarov, **možno ju uplatniť aj pri verejnom obstarávaní na uskutočnenie stavebných prác alebo na poskytnutie služieb**. V takom prípade musí byť súčasťou zákazky aj dodávka tovarov a prevažujúcim predmetom zákazky musí byť aj uskutočnenie stavebných prác alebo poskytnutie služieb.

Podmienku účasti teda možno uplatniť **striktne len vo vzťahu k tej časti zákazky, ktorá sa týka dodávky tovarov**. Nie je rozhodujúce, či je celá zákazka zameraná na dodávku tovarov, poskytnutie služieb alebo uskutočnenie stavebných prác.

Opisy

Opisom tovarov sa najčastejšie rozumejú rôzne katalógy alebo katalógové listy, v ktorých predávajúci alebo výrobca uvádza základné technické informácie o tovaroch. Z týchto dokumentov dokáže verejný obstarávateľ overiť splnenie požiadaviek na predmet zákazky.

Pri stanovení podmienky účasti by mal verejný obstarávateľ uviesť minimálnu úroveň štandardov v rozsahu požiadaviek, aké informácie majú opisy obsahovať. Mali by byť v súlade s opisom predmetu zákazky tak, aby bolo možné riadne vyhodnotiť, či ponúkaný tovar skutočne spĺňa očakávania kupujúceho.

Ak by verejný obstarávateľ v rámci opisu neopísal minimálny rozsah informácií, mohol by získať také opisy, ktoré nepreukážu splnenie požiadaviek na predmet zákazky. Verejný obstarávateľ by tým sám sebe skomplikoval možnosť vyhodnotenia podmienok účasti. Uchádzač by totiž mohol argumentovať tým, že predložením opisu (napríklad katalógového listu) podmienku účasti splnil, pričom verejný obstarávateľ v štádiu vyhodnotenia nemá právo rozširovať rozsah požiadaviek voči rozsahu určenému v podmienkach účasti.

Pravdivosť dokumentov môžu overiť:

- výrobca,
- výhradný obchodný zástupca,
- distribútor,
- predávajúci,
- akreditované laboratórium, a.i.

Verejný obstarávateľ by mal požiadavku na overenie pravosti dokumentov definovať tak, aby ani potenciálne nediskriminoval niektorého z účastníkov na trhu. Každý potenciálny záujemca by mal mať možnosť overiť pravosť dokumentov jednoduchým a rýchlym spôsobom. Pri overovaní by tiež nemala vznikať zbytočná administratívna záťaž pre záujemcov, ktorá ich môže odradiť v účasti v súťaži.

Certifikáty alebo potvrdenia s odkazmi na technické špecifikácie alebo normy

Stanovenie tejto podmienky účasti je možné iba pri **prísnom dodržaní princípu nediskriminácie**. Verejný obstarávateľ môže požadovať certifikáty alebo potvrdenia len pre také výrobky, ktoré zo zákona¹² musia podliehať nezávislému overovaniu.

Už pri stanovení tejto podmienky účasti by mali byť na strane verejného obstarávateľa zodpovedané otázky, či nebudú mať za následok vytváranie neopodstatnených prekážok pre otvorenie verejného obstarávania hospodárskej súťaži.

Na základe toho možno odporučiť, aby sa verejný obstarávateľ prioritne zameriaval na **opis svojej požiadavky z funkčného, resp. vecného hľadiska** tak, aby bolo jasne definované, **čo má uchádzač v rámci jej naplnenia spĺňať**.

V zmysle rozhodovacej praxe Úradu je nevyhnutné, aby sa doklady požadovali len pre také výrobky, ktoré si to svojou povahou (napríklad zložitosťou, dôležitosťou alebo cenou) vyžadujú. Verejný obstarávateľ ich potrebuje nevyhnutne objektívne overiť ešte pred uzatvorením zmluvného vzťahu.

Podľa § 42 ods. 10 zákona o verejnom obstarávaní verejný obstarávateľ môže vyžadovať v opise predmetu zákazky, kritériách na vyhodnotenie ponúk alebo v zmluvných podmienkach nasledovné dokumenty:

- skúšobný protokol,
- osvedčenie o zhode,
- overenie kalibrácie,
- inšpekčný protokol a.i.

Tieto doklady musia byť vyhotovené orgánom, ktorý je akreditovaný podľa osobitného predpisu ako dôkaz, že tovar zodpovedá určenému opisu predmetu zákazky, kritériám na vyhodnotenie ponúk alebo zmluvným podmienkam.

¹² 264/1999 Z. z. o technických požiadavkách na výrobky a o posudzovaní zhody a o zmene a doplnení niektorých zákonov alebo Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 765/2008 z 9. júla 2008, ktorým sa stanovujú požiadavky akreditácie a dohľadu nad trhom v súvislosti s uvádzaním výrobkov na trh a ktorým sa zrušuje nariadenie (EHS) č. 339/93 (Ú. v. EÚ L 218, 13. 8. 2008).

V tomto bode je tiež potrebné upozorniť, že overenie zhody s európskymi alebo národnými normami pre výrobky vyrábané alebo dodávané na Európsky trh, je povinné len pre vybrané typy výrobkov.

Verejný obstarávateľ si môže overiť, ktoré druhy výrobkov sú povinne certifikovanými buď na Úrade pre normalizáciu metrológiu a skúšobníctvo SR alebo na webových stránkach Európskej komisie¹³.

Pri podmienke účasti sa teda nemôže vyžadovať od uchádzačov predloženie dokladov pre také výrobky, ktoré nie sú povinne certifikované, resp. výrobca alebo predávajúci môže umiestniť takéto výrobky na trh EÚ bez certifikácií alebo overenia nezávislými inštitúciami.

Tiež je potrebné rozlíšiť medzi označením CE, ktoré deklaruje, že výrobok bol podrobený posúdeniu výrobcu a považuje sa za spĺňajúci požiadavky EÚ na bezpečnosť, zdravie a ochranu životného prostredia.

Pri certifikátoch zhody CE platí, že za ich vystavenie je výhradne zodpovedný výrobca a na umiestnenie označenia CE nepotrebuje žiadne oprávnenie.

Pri označeniach CE je rozhodujúce, či výrobok môže posudzovať samotný výrobca alebo o to musí požiadať notifikovaný orgán, ktorý je nezávislou inštitúciou posudzujúcou zhodu s normami EÚ. V prípade, že výrobok nemusí byť overený notifikovaným orgánom, môže byť vyžadovanie certifikátu zhody („CE“) vyslovene formálnou požiadavkou, ktorá pri predkladaní ponúk neplní účel skutočného overenia zhody výrobku s normami EÚ alebo inými technickými alebo legislatívnymi normami.

Pri stanovení podmienky účasti je nevyhnutné vopred overiť, či je výrobok povinne overovaný nezávislou inštitúciou.

Orgán posudzovania zhody môže vydať protokol alebo osvedčenie k akémukoľvek výrobku. Je ním akýkoľvek subjekt, ktorý vykonáva činnosti posudzovania zhody vrátane kalibrácie, skúšania, osvedčovania a inšpekcie. Výstupný dokument posudzovania zhody (protokoly, osvedčenia, certifikáty a pod.) však nemožno získať pre akýkoľvek výrobok od autorizovanej alebo notifikovanej osoby.

Pri určených výrobkoch, pri ktorých sa vyžaduje výstup autorizovanej alebo notifikovanej osoby, je relevantný tento výstup. Výstupné dokumenty orgánu posudzovania zhody (skúšobné laboratórium, inšpekčný orgán, certifikačný orgán a pod.) však majú len podporný charakter¹⁴.

¹³ https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/ce-marking_de

¹⁴ Zo stanoviska Úrade pre normalizáciu metrológiu a skúšobníctvo SR v rámci konania o námietkach č. 1986-6000/2017-ODI

6 Záver

Kroky k úspešnému znižovaniu uhlíkovej stopy v sektore potravinárskeho priemyslu a potravinárskej prvovýroby je možné zvoliť viacero prístupov alebo ich kombináciu:

1. zmena stravovacích návykov znížením objemu mäsa a primeranou náhradou rastlinnými výrobkami
2. vytváranie lokálnych partnerstiev s miestnymi výrobcami a producentami
3. zvýhodňovanie organických potravín
4. kreovanie ponuky stravovania so zameraním na využívanie plodín ekologického hospodárstva
5. zvýhodňovanie lokálnych dodávateľov alebo zvýhodňovanie dodávateľov, ktorí majú zavedené aktívne sledovanie uhlíkovej stopy

Pre aktívne využívanie prvkov zeleného verejného obstarávania so zameraním na uhlíkovú stopu je nevyhnutné neustále sledovanie vývojových trendov a využívanie najnovších poznatkov v kombinácii s aktívnym prístupom ku komunikácii so zainteresovanými orgánmi, najmä zákonodarným zborom za účelom prípadnej úpravy príslušných legislatívnych predpisov tak, aby zodpovedali najnovším trendom.

Autor:

PhDr. Matúš Džuppa, LL.M. a kol.

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

2025

www.decarb.uniag.sk